

Årsrapport 2019

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek

Innhold

Årsrapport 2019.....	1
Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek	1
Del I. Leders beretning.....	2
Del II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall	3
Virksomheten og samfunnsoppdraget	3
Organisasjon og ledelse	5
Del III Årets aktiviteter og resultater	8
Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk.....	8
Resultater og måloppnåelse etter resultatmål i tildelingsbrevet for 2019	13
Ressursbruk 2019	33
Del IV. Styring og kontroll av virksomheten.....	34
Overordnet vurdering av styring og kontroll.....	34
Nærmere omtale av forhold knyttet til styring og kontroll i NLB.....	34
Revisjonsmerknader fra Riksrevisjonen	34
Fellesføring fra KMD 2019.....	34
Del V. Vurdering av framtidssutsikter.....	37
Del VI Årsregnskap	39
Ledelseskomentarer til årsregnskapet 2018.....	39
Prinsippnote til årsregnskapet	40
Bevilgningsrapporteringen.....	40
Artskontorrapporteringen	41

Del I. Leders beretning

Vi ønsker oss et samfunn der alle har tilgang til litteratur og informasjon. NLB bidrar til det på to hovedområder: Vi tilrettelegger utgivelser på lyd og i andre formater slik at de blir tilgjengelige, og vi samarbeider med aktører i bokbransjen for å få mer av det som gis ut til å være tilgjengelig i utgangspunktet.

NLBs målgruppe kan ikke nyttiggjøre seg tilbudet hos de ordinære folkebibliotekene. De har derfor behov for det folkebibliotektilbudet NLB tilbyr. NLB har i året som har gått hatt en stor økning i antall lånerne, vi har hatt utlånsvekst og vi har nådd målene for samlingsutvikling. På helt sentrale områder har vi hatt nok et år med god måloppnåelse.

Mange av de nye lånerne våre er unge mennesker som har en lesevanke. Vi ser det som spesielt utfordrende og inspirerende å bidra til å gjøre disse lånerne bedre kjent i bøkens verden. Derfor har vi i 2019 prioritert å bygge kompetanse og utvikle verktøy som skal sette oss bedre i stand til det. Den nye bibliotekstrategien som regjeringen la fram i september, er også et godt verktøy for å sette folkebibliotekene i stand til å bruke NLB som del av sin verktøykasse når de skal bli bibliotek for alle.

NLB produserer tilrettelagt studielitteratur for mennesker med en sterk synshemming. Andre i målgruppen har mulighet til å låne disse bøkene. I 2019 har vi sammen med Høgskolen i Innlandet startet forsøk med å produsere tilrettelagt studielitteratur til flere i målgruppen. Et viktig formål med dette er å dokumentere nytte og kostnader knyttet til å gi tilrettelagt litteratur til flere. En bevilgning fra Kunnskapsdepartementet sikrer en utvidelse av forsøket i 2020.

I 2019 har vi lagt grunnlaget for et tettere samarbeid med Forleggerforeningen og Statped for å sikre at mer av den litteraturen som gis ut er universelt utformet. Statlige virksomheter kan bidra til gode opplevelser ved å gjøre tilgjengelige utgivelser om til noe som kan brukes – men det aller mest effektive er om utgivelsene er tilgjengelige i utgangspunktet. Sammen med våre samarbeidspartnere vil vi ytterligere forsterke innsatsen på dette området i årene som kommer.

NLB har hatt en kraftig økning i etterspørselen etter våre tjenester. Det hadde ikke vært mulig å innfri uten en betydelig innsats fra NLBs medarbeidere. Like viktig har arbeidet med å utvikle digitale løsninger for produksjon, distribusjon og formidling vært. Også i 2019 har vi måttet finne ressurser til helt nødvendige utviklings- og effektiviseringstiltak, samtidig som vi effektiviserer for å ta unna etterspørselsveksten. Den eneste bærekraftige løsningen er å fortsette videre langs dette sporet.

Når NLB lykkes, ser vi elever i videregående skole som velger det studiet de ønsker fordi de vet de kan få tilrettelagte læremidler, vi ser barn og unge som opplever at bøkene kan åpne seg også for dem, vi ser punktskriftlesere som kan få akkurat den boken de ønsker seg og vi ser eldre mennesker som kan fortsette å være storlesere også etter at synet sviktet. I 2019 har NLB tatt viktige skritt for å realisere mer av dette.

Oslo 15.03.2020

Øyvind Engh
Direktør

Del II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Virksomheten og samfunnsoppdraget

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) er et statlig forvaltningsorgan underlagt Kulturdepartementet. NLBs samfunnsoppdrag er å bidra til at mennesker med funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig å lese trykt tekst får samme tilgang til litteratur og bibliotek tjenester som befolkningen for øvrig.

NLB produserer og låner ut tilrettelagt litteratur i lydbokformat og punktskrift. Bibliotektilbudet omfatter allmenn litteratur for alle aldersgrupper og studielitteratur for studenter ved universiteter, høyskoler og fagskoler. NLB arbeider aktivt for å spre informasjon om tilbudet og rekrutterer nye lånere. Gjennom sin virksomhet bidrar NLB til samfunnsmessig likestilling for en stor gruppe av landets innbyggere.

Fra 2003 har NLB administrert og utført utskriftstjeneste for døvblinde.

NLBs visjon

Et samfunn der alle har tilgang til litteratur og informasjon.

Strategiplan 2019-2024

Viktigste strategiske områder

- Utgivelser fra kommersielle aktører skal i større grad være universelt utformet
- NLBs målgruppe skal få tilgang til en samling preget av kvalitet, allsidighet og aktualitet
- NLBs lånere skal få kjennskap om og tilgang til samlingen på måter som er tilpasset deres behov
- Flere i målgruppen skal få kjennskap til NLB og flere skal bli lånere

NLBs verdier

NLBs verdier er profesjonalitet, respekt og inkludering. Vi skal etterleve verdiene internt og i møte med omgivelsene.

Mål for NLB i tildelingsbrevet for 2019

Bevilgningen på statsbudsjettets kapittel 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål bygger opp under departementets mål om å samle inn, bevare, dokumentere og formidle kulturarv; å gi tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet og sørge for at norsk er et velfungerende og fullverdig språk, jf. Prop. 1 S (2018–2019).

Hovedmålet for Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek i 2019 er å legge til rette for at personer som på grunn av en funksjonsnedsettelse har vansker med å lese trykt tekst, har god tilgang til litteratur og bibliotek tjenester.

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek produserer og låner ut litteratur i tilrettelagte formater til personer med funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig å lese trykt tekst. Gjennom denne virksomheten, og gjennom samarbeid og pådriverarbeid, bidrar Norsk lyd- og

blindeskriftbibliotek til økt samfunnsdeltakelse og likestilling for personer i målgruppen. Blant Norsk lyd- og blindeskriftbiblioteks viktigste utfordringer framover er gjennom egne tiltak og samarbeid med andre å legge til rette for at de mulighetene som digital teknologi gir, blir utnyttet til beste for målgruppen.

Litteraturen står i en særstilling som bærer og formidler av det norsk språket og av norsk skriftkultur. I 2019 vil regjeringen gi et løft for barne- og ungdomslitteraturen. Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek skal følge opp denne satsingen gjennom informasjons-, formidlings- og rekrutteringsarbeid.

På grunnlag av de overordnede målene har departementet fastsatt resultatmål og styringsparametere for Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek i 2019.

Resultatmål 2019

1. Utlån og formidling

NLB skal låne ut, formidle og informere om tilrettelagt litteratur. NLB skal arbeide aktivt for å få nye lånere.

2. Tilvekst

NLB skal ha et aktuelt og bredt tilbud av god kvalitet. NLB skal utvikle samlingen gjennom:

- Å opprettholde et høyt, effektivt produksjonsnivå med riktig kvalitet, basert på oppdatert teknologi
- Innkjøp og innlån

NLB skal produsere tilrettelagt litteratur til studenter med sterk synshemming og kan i tillegg utvikle samlingen av studielitteratur innenfor disponible rammer.

3. Studenttjeneste

NLB skal være en kompetanseressurs og samarbeidspartner for syns- og lesehemmede studenter, brukerorganisasjoner og offentlige virksomheter som bibliotek og undervisningsinstitusjoner.

4. Samarbeid, koordinering og pådriveransvar

NLB har ansvar for å fremme samarbeid og koordinering av miljø som arbeider med tilrettelagt litteratur. NLB skal være en pådriver slik at produksjon og publisering gjennom allmenne kanaler også gir bedre tilgjengelighet for NLBs målgrupper. Gjennom internasjonalt samarbeid skal NLB være pådriver og kvalitetssikrer for å sikre et optimalt tilbud til sine målgrupper.

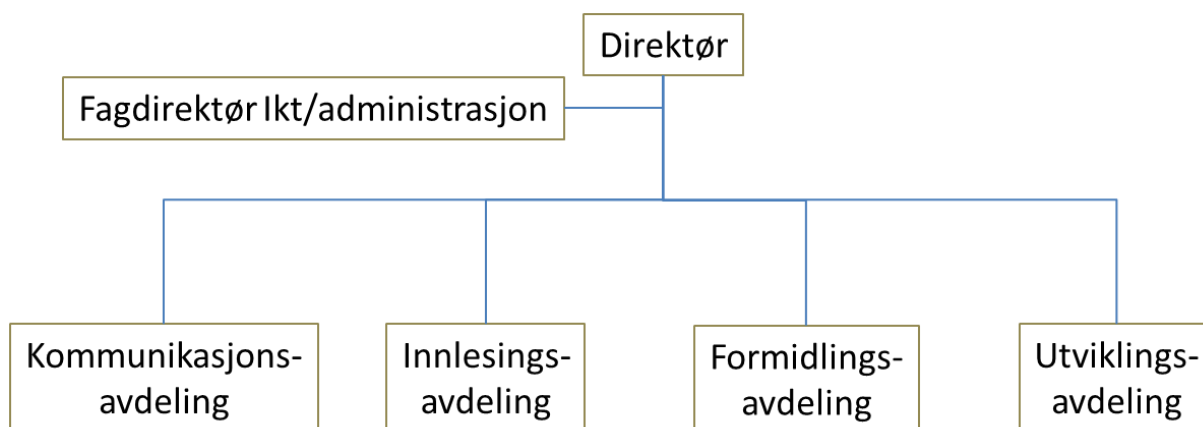
5. Utvikling

NLB skal være aktiv i utvikling av tjenester og bruk av ny teknologi for å bedre tilbudet til sine målgrupper.

NLB skal utrede framtidige distribusjonsløsninger, herunder utfasing av CD-en som medium.

Organisasjon og ledelse

Organisasjonskart for NLB

NLBs ledelse i 2019

- Direktør: Øyvind Engh
- Fagdirektør IKT/administrasjon: Kjell Egeland
- Avdelingsdirektør formidlingsavdelingen: Jorunn Wold
- Avdelingsdirektør innlesingsavdelingen: Kjell Egeland (konstituert)
- Avdelingsdirektør utviklingsavdelingen: Arne Kyrkjebø
- Avdelingsdirektør kommunikasjonsavdelingen: Liv Torild Ellefsen

Kjell Egeland har i tillegg til stillingen som fagdirektør i direktørens stab vært konstituert i stillingen som avdelingsdirektør i innlesingsavdelingen. I 2019 har to avdelinger i NLB fått nytt navn. Utlåns-/formidlingsavdelingen har endret navn til formidlingsavdelingen og informasjonsavdelingen til kommunikasjonsavdelingen. Organisasjonskartet er uendret.

NLB er lokalisert i Oslo. Virksomheten har 31.12.2019 totalt 41 ansatte fordelt på 38 årsverk.

Fagråd

Etter en prosess i Kulturdepartementet for å avklare bruk av styrer i underliggende etater, besluttet departementet i 2016 å erstatte NLBs tidligere styre med et fagråd. Fagrådet er oppnevnt for perioden 2017 til utgangen av 2020.

Fagrådets formål

Fagrådets formål er å supplere kompetansen i NLB med brukerperspektiver og faglige perspektiver fra sentrale samarbeidspartnere. Fagrådet skal bidra til å sikre et bredt og godt beslutningsgrunnlag for ledelsen i NLB. Dette skal bidra til at NLB tilbyr målgruppene et godt tilbud innen de rammene som blir gitt av Stortinget og departementet.

Fagrådet skal være et rådgivende organ for ledelsen i NLB, og en arena for drøfting av strategiske og prinsipielle spørsmål om tilgang til litteratur for alle. Rådet skal bidra til god kontakt mellom brukerorganisasjonene, de profesjonelle samarbeidspartnerne og NLB.

NLBs fagråd er oppnevnt av Kulturdepartementet. Fagrådet har en leder og seks faste medlemmer. To av fagrådets medlemmer er oppnevnt etter forslag fra Norges Blindforbund. Dysleksi Norge, Nasjonalbiblioteket, Universitets- og høgskolerådet og Deltasenteret har foreslått ett fagrådsmedlem hver. Hvert medlem har et personlig varamedlem.

Fagrådets sammensetting 2017-2020

Kulturdepartementet har oppnevnt følgende medlemmer med varamedlemmer til fagrådet:

Leder

- Trygve G. Nordby

Etter forslag fra Norges Blindforbund:

- Karianne Havsberg, med varamedlem Unn Ljøner Hagen
- Terje André Olsen, med varamedlem Egil Rasmussen

Etter forslag fra Dysleksi Norge:

- Caroline Solem, med varamedlem Knut Rinden

Etter forslag fra Nasjonalbiblioteket:

- Hilde Ljødal, med varamedlem Svein Arne Tinnesand

Etter forslag fra Deltasenteret:

- Haakon Aspelund, med varamedlem Tone Alexandra Larsen

Etter forslag fra Universitets- og høgskolerådet:

- Kjetil Knarlag, med varamedlem Anna Løken

Fagrådet har i 2019 avholdt tre møter. Rådet har vurdert og gitt uttalelser om saker som budsjett og regnskap, utlåns- og produksjonsstatistikk, utviklingsprosjekter og virksomhetsplaner.

Volumtall

Tabell1. Utvalgte volumtall

Volumtall	2017	2018	2019
Samlet utlån i NLB	765.110	816.619	927.635
Utlån av lydbøker – folkebiblioteklitteratur	720.628	766.594	862.238
Utlån av punktskriftbøker	2.048	2.567	2.843
Utlån av studielitteratur	42.434	47.548	62.509
Lånere i NLB totalt	44.210	63.849	81.245
Antall nye lånere	17.545	24.029	25.837
Folkebiblioteklitteratur – samlet tilvekst lydbokformat, bøker og tidsskrifter	1.112	988	1.164
Folkebiblioteklitteratur – egne innlesninger, bøker og tidsskrifter	533	534	621
Folkebiblioteklitteratur – punktskriftproduksjon bøker	393	369	554
Folkebiblioteklitteratur – punktskriftproduksjon hefter til punktklubber	96	96	103
Studielitteratur – samlet tilvekst, lydbøker	445	402	421
Studielitteratur – egne produksjoner, lydbøker	432	393	421

Nøkkeltall

Tabell 2. Nøkkeltall fra årsregnskapet

Nøkkeltall fra årsregnskapet 2012-2018	2017	2018	2019
Antall ansatte	47	42	41
Antall avtalte årsverk	40,5	38	38
Antall utførte årsverk	41	36	35
Samlet tildeling post 01- 99	61.383	58.122	58.523
Utnyttelsesgrad post 01 - 99	99	100	97,2
Driftsutgifter	54.999	56.069	57.564
Lønnsandel av driftsutgifter	56	51	49
Lønnsutgifter per årsverk	746	789	805

NLBs regnskap føres etter kontantprinsippet.

Del III Årets aktiviteter og resultater

Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk

Barn og unge

Som en del av regjeringens satsing på litteratur og bibliotek for barn og unge, ble bevilgningen til NLB i 2019 styrket med 1 mill. kroner til informasjons-, formidlings- og rekrutteringsarbeid. Den øremerkede bevilgningen har finansiert kampanjen Levende lydbok og den økte satsingen for å synliggjøre NLBs tilbud gjennom samarbeidet med Sommerles. Vi har også økt innsatsen på andre områder for å nå flere barn og unge med informasjon om tilbudet og stimulere til økt lesing.

Levende lydbok

I kampanjefilmen Levende lydbok ble barn og unge, foreldre og formidlere kjent med NLB gjennom et møte mellom en av våre unge lånere og barnebokforfatteren Arne Svingen. Filmen ble spredt via annonser i ulike sosiale medier. Samlet rekkevidde, det totale antall personer som fikk filmen inn i nyhetsstrømmen eller profilen sin, ble på rundt 850.000. Kampanjefilmen er laget i flere versjoner, tilpasset ulike sosiale medier, og vil bli gjenbrukt i nye digitale kampanjer for å nå bedre ut til barn og unge i målgruppen.

Sommerles

NLB har de seneste årene samarbeidet med Sommerles, folkebibliotekenes kampanje for å stimulere til økt lesing blant barn og unge. I tilknytning til Sommerles blir det hvert år utgitt en nyskrevet fortelling. NLB produserer fortellingen som lydbok og i punktskrift, slik at den blir tilgjengelig for alle barn, uavhengig av leseferdigheter eller funksjonsnedsettelse.

I 2019 produserte vi en film om NLB og innlesing av Sommerles-fortellingen. Filmen ble vist i den direkte sendte lanseringen av lese kampanjen, og oppnådde god videre spredning i sosiale medier. Hele 130.000 barn og unge fra hele landet deltok i Sommerles 2019. NLB fortsetter det viktige samarbeidet med Sommerles.

Lese-app for barn

Barn som strever med å lese kan trenge ekstra tilrettelegging for på oppnå leseglede. I 2019 har vi gjennomført et forprosjekt og konkludert med at vi i 2020 skal gjennomføre en anskaffelse for å kunne tilby barn og unge en egen app med tilpasset litteraturformidling, elementer og innhold for denne målgruppen.

Sosiale medier

Kommunikasjonsavdelingen er i 2019 tilført ressurser for å styrke vår bruk av sosiale medier både i det løpende kommunikasjonsarbeidet og i kommende kampanjer.

Litteraturformidling

I 2019 har NLB arbeidet målrettet for å styrke litteraturformidlingen og stimulere lånerne til økt selvbetjening ved å gjøre det enklere å finne ønsket litteratur både på nettsidene og i appen Lydhør. På nettsidene har vi blant annet endret presentasjonen av bøker, slik at både generell faglitteratur og studielitteratur synliggjøres langt bedre enn tidligere. Vi har også gjort endringer i kategoriseringen av skjønnlitteraturen og styrket arbeidet med nyhetssaker og øvrig kuratert innhold på nettsidene.

En ny versjon av Lydhør ble lansert i 2019. Søkefunksjonen er forbedret og programmert slik at søket fungerer på samme måte som på nettsidene. En annen nyhet i Lydhør er litteraturformidling i form av kategorier, samt personaliserte bokanbefalinger basert på tidligere lån.

Bedre informasjon om tilbudet av fag- og studielitteratur på nettsider og i Lydhør har bidratt til å øke utlånet av studielitteratur med 32 prosent i 2019. Lanseringen av 5.0-versjonen av Lydhør ble markert med ny app-logo og animasjonsfilm for å få flere til å ta i bruk appen. Filmen og videoer med brukerveiledninger ble spredt i sosiale medier, både gjennom kjøpt annonsering og i NLBs egne kontoer på Facebook og Instagram.

Flere lånere og økt utlån

NLB har også i 2019 hatt stor vekst både i antall lånere og i utlånet av tilrettelagt litteratur.

Lånervekst

Det finnes ingen tilgjengelig oversikt over det totale antall personer i NLBs målgruppe, men i samsvar med tilsvarende estimater i de øvrige nordiske landene, vurderer NLB målgruppen til å utgjøre rundt 300.000 personer. Ved utgangen av 2019 hadde NLB totalt 81.245 lånere. Legger vi estimatet til grunn, er 27 prosent av de som er i målgruppen nå registrert som lånere hos NLB.

Det totale antall lånere hos NLB økte med 27 prosent i 2019 sammenlignet med 2018. Som i 2018, er lånerveksten størst i aldersgruppen 0-16 år. I 2019 ble det registrert 8.592 nye lånere i denne aldersgruppen, og ved utgangen av året utgjorde denne lånergruppen 48 prosent av det totale antall lånere. Hovedårsaken til den store økningen i andelen barn og unge er formidlings- og utlånssamarbeidet med Statped. Flertallet av de yngste lånerne har dysleksi eller andre lesevaner. Til sammen 45 prosent av alle lånere hos NLB er nå registrert med dysleksi som lånegrunnlag.

I 2018 gjennomførte vi en målrettet kampanje for å rekruttere flere lånere med synshemming, og økte antallet nye innmeldinger med 12 prosent. I 2019, et år uten særskilte informasjonstiltak overfor denne målgruppen, gikk rekrutteringen av nye lånere med synshemming ned med 5 prosent.

Utlånsøkning

I 2019 hadde NLB en samlet utlånsvekst på 14 prosent sammenlignet med utlånstallene for 2018. Utlånet av folkebiblioteklitteratur økte med 12 prosent og studielitteratur med 32 prosent. Vi har arbeidet målrettet for å styrke litteraturformidlingen på nettsidene og i Lydhør, noe som sammen med brukervennlige og mer stabile utlånsløsninger har bidratt til økt selvbetjening og fortsatt vekst i andelen digitale utlån av lydbøker. Utlånet av lydbøker på CD ble redusert ned med 13 prosent i 2019.

Punktskrift - utlån

Utlånet av bøker i punktskrift har økt jevnt de seneste årene. Etter en stor utlånsvekst i 2018, økte punktskriftutlånet med ytterligere 11 prosent i 2019. Veksten i utlånet av punktskriftproduksjoner er et resultat av et målrettet arbeid med å etablere effektive produksjonslinjer og distribusjonsløsninger. I tillegg til å låne ut punktskrifttitler fra bokbasen vår, kan vi på direkte bestilling fra lånerne raskt produsere litteraturen de ønsker. Et godt

tilbud av punktskriftbøker produsert i papirformat er viktig for å gi alle lik tilgang til litteratur, og er en høyt prioritert oppgave for NLB. Våre punktskriftlesere kan holde seg orientert om nye bokutgivelser ved å abonnere på vårt månedlige nyhetsbrev utgitt i punktskrift.

Lydbøker - utlån

I 2019 ble 59 prosent av alle utlånte lydbøker strømmet eller lastet ned. Året før var denne andelen 47 prosent. De seneste tre årene har mer enn 90 prosent av studielitteraturen i lydbokformat blitt utlånt digitalt, mens tilsvarende andel for folkebiblioteklitteraturen har vært vesentlig lavere. Vi ser nå en økning i andelen strømmet og nedlastet folkebiblioteklitteratur. I 2019 var denne andelen på 93 prosent for studielitteratur og 57 prosent for folkebiblioteklitteratur i lydbokformat.

I 2019 hadde vi i underkant av 27.000 unike brukere av distribusjonstjenesten appen Lydhør er koplet opp mot. De utgjør 70 prosent av NLBs aktive lånere.

Vekst i tilbudet

I løpet av 2019 økte NLBs bestand av folkebiblioteklitteratur med 6 prosent og tilbudet av studielitteratur med 12 prosent.

Lydbøker - tilvekst

NLB leste i 2019 inn 593 lydbøker og 28 tidsskrifter i kategorien folkebiblioteklitteratur. Innleste lydbøker for barn og unge økte med hele 50 prosent, mens antall innleste titler for voksne økte med 6 prosent. Styrking av lydboktilbudet til de yngste lånerne er blant NLBs satsninger i Bokåret 2019. I tillegg til innlest folkebiblioteklitteratur, leste vi også inn 23 titler studielitteratur.

Punktskriftbøker - tilvekst

Produksjonen av bøker i punktskrift økte med 50 prosent i 2019 sammenlignet med produksjonstallene i 2018. Produksjonen av punktskriftbøker for barn og unge økte med hele 109 prosent og titler for voksne med 17 prosent. Dersom vi inkluderer all punktskriftproduksjon, også tidsskrifter og hefter til punktskriftklubbene, økte denne produksjonen med 41 prosent i 2019. NLB produserer tilpassede punktskriftbøker med åpen linjeavstand for nybegynnere og kortskrift for lånere som ønsker det. Brukertilpassede produkter er vesentlig for å stimulere til økt lesing av bøker i punktskrift.

Noter i punktskrift

Daisy Music Braille, det treårige internasjonale samarbeidsprosjektet ledet av NLB, har gitt svært gode resultater. Ved å etablere effektive produksjonslinjer, basert på globale standarder og metoder, har prosjektet sikret at landene kan fortsette å tilby synshemmede musikere noter i punktskrift. Robuste fagmiljøer og felles standarder legger til rette for utveksling mellom landene.

Tilbudet til studenter

I prosjektet *Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker* prøver NLB ut en ordning med å utvide produksjonsretten hos NLB. Målet med prosjektet er å kartlegge omfanget av økt tilrettelegging og ressursbruk både ved lærestedet og hos NLB dersom produksjonsretten utvides til å gjelde alle studenter i NLBs målgruppe. Prosjektet ble startet

i 2019, og til nå gjennomført i samarbeid med Høgskolen i Innlandet (HINN). Med midler tildelt NLB fra Kunnskapsdepartementet i statsbudsjettet for 2020 vil vi utvide prosjektet til å inkludere flere læresteder.

Nye talesynteser

Andelen studielitteratur produsert med talesyntese har de seneste årene ligget på noe over 90 prosent. I 2019 ble totalt 95 prosent av all studielitteratur i lydbokformat produsert med talesyntese. For å bedre kvaliteten på våre talesynteseproduksjoner og for å kunne møte en økning i etterspørselen etter studielitteratur, aviser og tidsskrifter, besluttet NLB i 2018 å gå til anskaffelse av to nye talesynteser. Etter en anbudsrunde gikk oppdraget til det skotske firmaet CereProc, som nå er i gang med å utvikle både en nynorskstemme og en bokmålsstemme. Utviklingsarbeidet har tatt noe lenger tid enn planlagt, men vi forventer å kunne ta de nye talesyntesestemmene i bruk i løpet av første halvår 2020.

Nye formater

NLB har i 2019 brukt ressurser for å kunne tilby to nye formater.

Innleste lydbøker med tekst

I 2019 har NLB startet produksjon av innleste lydbøker med tekst. For barn med dysleksi eller andre lesevansker kan lydbok med tekst være en god støtte når de skal lære å lese. Vi har derfor prioritert produksjon av bøker til barn og unge. Målet for 2020 er at de fleste innleste lydbøkene, så fremt det er praktisk mulig, produseres i dette formatet.

E-bøker

NLB har i en årrekke tilbudt e-bøker til studenter med produksjonsrett. E-bøkene kan leses opp med talesyntese, eller de kan leses som punktskrift med leselist koblet til PC. I 2019 har vi startet et prosjekt for å kunne tilby e-bøker til alle registrerte lånere. Et utvidet e-boktilbud forutsetter endringer i våre utlåns- og distribusjonsløsninger. Vi vil tilby lån av e-bøker til alle lånere i løpet av første halvår 2020.

Nytt avspillingsprogram

I 2019 lanserte NLB Nettleserbok, et avspillingsprogram for lydbøker til bruk sammen med de mest vanlige nettleserne for Mac, PC og Chromebook. NLB har tidligere ikke kunnet tilby lånere som bruker Mac et gratis avspillingsprogram for lydbøker.

Maskinlæring

Med midler fra Kulturdepartementet, startet NLB i 2019 et to-delt maskinlæringsprosjekt. Første del har som mål å utvikle en løsning for automatisert utvelgelse av bøker til lånere som abonnerer på bøker fra NLB. Utvelgelse av bøker er basert abonnentenes kategori- og sjangerønsker, og har til nå vært gjort manuelt. Automatisering av denne tjenesten innebærer en vesentlig effektivisering og ressursbesparelse, samtidig som kvaliteten opprettholdes.

I den andre delen av prosjektet har vi utredet muligheten for å bruke maskinlæring for å kunne gi personaliserte bokaanbefalinger i Lydhør. Begge delprosjektene bidrar til å styrke NLBs litteraturformidling og stimulere til økt lesing.

Resultater og måloppnåelse etter resultatmål i tildelingsbrevet for 2019

Resultatmål 1: Utlån og formidling

NLB skal låne ut, formidle og informere om tilrettelagt litteratur. NLB skal arbeide aktivt for å få nye lånere.

Styringsparametere

- Utlån av folkebiblioteklitteratur og studielitteratur
- Andelen online utlån (strømming og nedlasting)
- Antall lånere
- Andelen av anslått målgruppe NLB når med sitt tilbud
- Styrking av rekrutterings-, formidlings- og informasjonsvirksomheten overfor barn og unge
- Samarbeid med biblioteksektoren

Utlån

Tabell 1.1. Utlån. Folkebibliotek- og studielitteratur

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Samlet utlån i NLB	765.110	816.619	927.635	111.016	14 %
Folkebiblioteklitteratur totalt	722.676	769.161	864.826	95.665	12 %
Lydbøker	720.628	766.594	861.983	95.389	12 %
Lydbøker på CD	454.963	426.927	371.304	-55.623	-13 %
Strømmet	31.312	33.565	42.790	9.225	27 %
Nedlastet	234.353	306.102	447.889	141.787	46 %
Punktskriftbøker	2.048	2.567	2.843	276	11 %
Studielitteratur totalt	42.434	47.458	62.509	15.051	32 %
Lydbøker	42.101	47.239	62.167	14.928	32 %
Lydbøker på CD	6.361	4.099	4.233	134	3 %
Strømmet	9.135	9.438	12.931	3.493	37 %
Nedlastet	26.605	33.702	45.003	11.301	34 %
E-bøker	314	203	342	139	68 %
Noter	19	16	1	-15	-94 %

Samlet utlån 2019

Samlet utlån av tilrettelagt litteratur fra NLB økte i 2019 med 14 prosent sammenlignet med utlånstallene for 2018. For studielitteraturen var økningen på 32 prosent, mens utlånet av folkebiblioteklitteratur økte med 12 prosent.

Ved utgangen av 2019 hadde NLB totalt 81.245 lånere. Dette er lånere innmeldt både via NLB, Statped skolelydbok og KABB. Til sammen 47 prosent av alle registrerte lånere var aktive brukere i 2019, og lånte minst én bok i løpet av året.

Lydbøker

Andelen lydbøker som lånes ut digitalt øker jevnt. I 2019 utgjorde strømming og nedlasting til telefon, nettbrett og PC til sammen 59 prosent av det totale lydbokutlånet. I 2018 var den tilsvarende andelen 47 prosent.

I 2019 ble 93 prosent av studielitteraturen i lydbokformat strømmet eller lastet ned. Året før var den tilsvarende andelen på 91 prosent. Andelen folkebiblioteklitteratur som ble strømmet eller lastet ned økte fra 44 prosent i 2018 til 57 prosent i 2019.

Bøker i punktskrift

NLB har de seneste årene hatt en jevn økning i utlånet av bøker i punktskrift. Utlånsøkningen har fortsatt i 2019. NLB har en effektiv punktskriftproduksjon og tilbyr både produksjon av punktskriftbøker på bestilling fra lånerne og punktskriftbøker produsert som en del av samlingsutviklingen. Leveringstiden for produksjoner på direkte bestillinger fra lånerne er 3-4 uker.

Punktskriftklubber

NLB tilbyr lånerne medlemskap i klubber med månedlige utsendelser av punktskrifthefter produsert særskilt for hver enkelt klubb. I 2019 var det to punktskriftklubber for barn og fire for voksne. Klubbene for barn hadde 27 medlemmer, mens 84 lånere abonnerte på punktskrifthefter for voksne lånere.

Utsending av hefter til punktskriftklubbene kommer i tillegg til utlånsstatistikken vist i tabell 1.1.

E-bøker

E-bøkene hos NLB er oppmerkede tekstfiler produsert på bestilling fra studenter med produksjonsrett. Filene kan leses med talesyntese eller leselist. Formatet lånes kun ut til studenter med produksjonsrett. I 2019 har vi startet et utviklingsarbeid for å kunne tilby e-bøker til alle registrerte låner. Dette er nærmere omtalt under resultatmål 4 og 5.

Lydhør

Alle tall knyttet til Lydhør og bruk av NLBs DOD-tjeneste gjelder av tekniske årsaker perioden 01.07.-31.19.2019.

NLB distribuerer lydbøker til appen Lydhør via tjenesten Daisy Online Delivery system (DOD). Med DOD-tjenesten kan NLB distribuere lydbøker også til andre spillere, som for eksempel internetbaserte DAISY-spillere.

Våre målinger viser at vi i 2019 hadde 26.860 unike brukere av DOD-tjenesten. De utgjorde 70 prosent av alle aktive lånere hos NLB i 2019. I perioden 2016 – 2018 økte andelen unike brukere av DOD-tjenesten fra 33 til 66 prosent. Hele 97 prosent av lydbokdistribusjonen via

DOD-tjenesten går til Lydhør. 71 prosent av lånerne benytter operativsystemet iOS for å spille av lydbøker via Lydhør. De øvrige benytter operativsystemet Android.

Fjernlån

Tabell 1.2. Fjernlån. Folkebibliotek og studenttjeneste

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Folkebibliotek	552	591	465	-126	-21 %
Studenttjenesten	289	216	169	-47	-22 %

Tabellen viser fjernlån fra vårt svenske søsterbibliotek, MTM.

Lånere

Tabell 1.3. Antall lånere totalt. Fordeling lånegrunnlag og alder

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Antall lånere totalt	44.210	63.849	81.245	17.396	27 %
Antall registrert via NLB	33.031	39.943	45.814	5.871	15 %
Antall registrert via KABB	52	68	102	34	50 %
Antall registrert via Statped	10.982	23.683	35.167	11.484	48 %
Lånere med synshemming	11.174	12.159	12.080	-79	-1 %
Lånere med andre funksjonsnedsettelse, inkl. dysleksi	31.512	50.194	67.513	17.319	35 %
Lånere med dysleksi	19.379	28.529	36.762	8.233	29 %
Institusjoner, skoler o.a.	1.502	1.433	1.558	125	9 %
Alderssammensetting					
0-16 år	18.087	30.159	38.751	8.592	28 %
17-30 år	8.767	13.335	19.340	6.005	45 %
31-50 år	5.402	7.305	9.509	2.204	30 %
51-70 år	3.683	4.416	5.340	924	21 %
71 år-	6.944	7.428	6.997	-431	-6 %

Fortsatt økning i antall lånere

Ved utgangen av 2019 hadde NLB totalt 81.245 lånere, noe som er en økning på 27 prosent sammenlignet med tallene for 2018. Utlåns- og distribusjonssamarbeidet med Statped, målrettede rekrutteringstiltak og enklere innmeldingsrutiner har bidratt til den store lånerveksten.

Vi vurderer målgruppen til å utgjøre rundt 300.000 personer. Dersom vi legger dette estimatet til grunn, er nå 27 prosent av de som er i målgruppen registrert som lånere hos NLB.

Lånersammensettingen

Samarbeidet med Statped fortsetter å bidra til stor vekst i antallet unge lånere. Vi har også en god økning i de øvrige aldersgruppene, bortsett fra i gruppen 71 år og eldre. Etter en økning på 7 prosent i 2018, har vi i 2019 noen færre lånere i den eldste aldersgruppen.

Ved utgangen av 2019 var 48 prosent av alle NLBs lånere i aldersgruppen 0-16 år. Størstedelen av NLB yngste lånere har dysleksi eller andre lesevansker. Totalt 45 prosent

av alle lånere hos NLB er registrert med dysleksi. Andelen lånere med synshemming utgjør totalt 15 prosent av alle lånere.

Endringer i tabell 1.3. påvirkes både av rekrutteringstall og utmeldinger av lånere.

Tabell 1.4. Rekruttering av nye lånere. Fordeling lånegrunnlag og alder

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Antall nye innmeldinger totalt	17.545	24.029	25.837	1.808	8 %
Nye via NLB	6.544	9.119	9.046	-73	-1 %
Nye via KABB	11	17	22	5	29 %
Nye via Statped	10.979	14.877	16.755	1.878	13 %
Lånere med synshemming	1.219	1.474	1.403	-71	-5 %
Lånere med andre funksjonsnedsettelse inkl. dysleksi	16.169	22.347	24.245	1.898	8 %
Lånere med dysleksi	9.079	11.555	12.322	767	7 %
Institusjoner, bibliotek o.a.	146	168	157	-11	-7 %
Alderssammensetting					
0-16 år	12.934	16.939	17.632	693	4 %
17-30 år	2.484	3.803	4.421	618	16 %
31-50 år	962	1.785	2.052	267	15 %
51-70 år	416	753	882	129	17 %
71 år -	626	639	726	87	14 %
Studentlånere	1.005	1.084	1.029	-55	-5 %

Rekrutteringsvekst

I 2019 har NLB opprettholdt den høye rekrutteringen av nye lånere. Etter den store veksten på hele 37 prosent i 2018, mye som følge av utlåns- og distribusjonssamarbeidet med Statped, ble økningen i nye lånere i 2019 på 8 prosent. Til sammen 48 prosent av alle nye lånere i 2019 var registrert med dysleksi som grunnlag for lånerett hos NLB.

I 2018 gjennomførte vi en kampanje for å rekruttere flere lånere med synshemming, og oppnådde en vekst på 21 prosent i denne gruppen. Rekrutteringen mennesker med synshemming har i 2019 er høyere enn tidligere år, men viser likevel en liten nedgang på 5 prosent.

Resultatmål 2: Tilvekst

NLB skal ha et aktuelt og bredt tilbud av god kvalitet. NLB skal utvikle samlingen gjennom:

- Å opprettholde et høyt, effektivt produksjonsnivå med riktig kvalitet, basert på oppdatert teknologi
- Innkjøp og innlån

NLB skal produsere tilrettelagt litteratur til studenter med sterk synshemming og kan i tillegg utvikle samlingen av studielitteratur innenfor disponible rammer.

Styringsparametere

- Bestand av folkebiblioteklitteratur og studielitteratur fordelt på lydbokformat og punktskrift
- Produksjon, innkjøp og innlån av folkebiblioteklitteratur
- Produksjon av studielitteratur
- Punktskriftproduksjon - leveringstid
- Omfang av internasjonalt lånesamarbeid

Bestand

Tabell 2.1. Bestand. Folkebiblioteklitteratur

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Samlet bestand folkebibliotek	21.656	22.911	24.315	1.404	6 %
Lydbøker	16.328	17.231	18.085	854	5 %
Voksen	11.835	12.491	13.084	593	5 %
Barn	4.493	4.740	5.001	261	6 %
Punktskriftbøker	5.328	5.680	6.233	553	10 %
Voksen	2.501	2.712	2.991	279	10 %
Barn	2.827	2.968	3.242	274	9 %

Som tabell 2.1 viser, økte NLBs samlede bestand av folkebiblioteklitteratur i 2019. Økningen gjelder for alle formater, men er størst for produksjon av bøker i punktskrift. Punktskriftbøker produseres både som en del av den ordinære samlingsutviklingen og på direkte etterspørsel fra lånerne. NLB har kapasitet til vesentlig økning i punktskriftproduksjonen dersom etterspørselen øker.

Antall titler i NLBs bokbase påvirkes av antall egenproduksjoner, innkjøp fra andre produsenter og kassering i forbindelse med vedlikehold av samlingen.

Tabell 2.2. Bestand. Studielitteratur

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Samlet bestand studielitteratur	5.613	6.106	6.845	739	12 %
Lydbøker	4.538	4.828	5.225	397	8 %
E-bøker	1.075	1.278	1.620	342	27 %

NLBs tilvekst og bestand av studielitteratur er hovedsakelig et resultat av bestillinger fra synshemmede studenter med produksjonsrett.

Tabell 2.3. Bestand. Noter

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Noter	1.190	1.183	1.184	1	1 %

Produksjonen av noter skjer på bestilling fra synshemmede studenter med produksjonsrett. I 2019 har NLB ledet det internasjonale samarbeidsprosjektet Daisy Music Braille, som har som mål å effektivisere produksjonen av noter i punktskrift. I tilknytning til prosjektet har vi produsert et nødvendig antall noter for testing i en referansegruppe bestående av lånere. Disse punktskriftproduksjonene er ikke registrert som tilvekst. Prosjektet Daisy Music Braille er nærmere omtalt under hovedmålene 4 og 5.

Tilvekst av folkebibliotek- og studielitteratur

Tabell 2.4. Samlet tilvekst. Folkebibliotek- og studielitteratur

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Samlet tilvekst lyd- og punktskriftbøker	2.441	2.135	2.628	487	23 %
Tilvekst lydproduksjoner	1.557	1.398	1.585	187	13 %
Egenproduserte lydbøker og tidsskrifter, innlest og talesyntese	1.226	1.184	1.309	125	11 %
Lydbøker – innkjøpt	318	205	276	71	35 %
Lydbøker – via ABC	13	9	-	-9	-100 %
Samlet prod. Punktskriftbøker, inkl. hefter til punktclubber	503	476	671	195	41 %
Samlet prod. E-bøker	340	232	381	149	64 %
Samlet prod. Noter	6	0	1	1	-
Antall aviser med daglig utgivelse	49	49	4	-45	-92 %

Som vist i tabell 2.4. hadde NLB i 2019 en økning på 23 prosent i den totale tilveksten av tilrettelagt litteratur sammenlignet med tilsvarende tall for 2018. Se tabellene 2.5.- 2.9. for detaljert informasjon om tallene i tabell 2.4.

Tilvekst folkebiblioteklitteratur

Tabell 2.5. Folkebibliotek. Samlet tilvekst alle lydproduksjoner. Bøker og tidsskrifter.

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Samlet tilvekst bøker og tidsskrifter	1.112	988	1.164	176	18 %
Innlesninger	533	534	621	87	16 %
Lydbøker	508	512	593	81	16 %
Tidsskrifter	25	22	28	6	27 %
Talesyntese-produksjoner	261	249	267	18	7 %
Lydbøker	6	7	21	14	200 %
Tidsskrifter	255	242	246	4	2 %
Innkjøpte titler	318	205	276	71	35 %

I 2019 oppfylte vi produksjonsmålet på 500 titler innleste skjønnlitteratur med god margin, og leste inn 621 titler. Som vist i tabell 2. 7. var økningen størst for innleste lydbøker for barn og unge. NLB planlegger ikke å opprettholde den store veksten i innleste produksjoner. Produksjonsmålet for innleste lydbøker i 2020 er på 500 titler.

I 2019 leste NLB inn totalt 4.801 timer skjønnlitteratur. Det er en økning på 4 prosent sammenlignet med antall innleste timer i 2018.

Tabell 2.6. Folkebibliotek. Aviser.

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Avistitler	49	49	4	45	-92 %

Som tabell 2.6. viser, er tilbudet av aviser redusert i 2019. Årsaken er at vi ikke har fått tilgang til gode nok filer fra utgiverne. For igjen å kunne øke tilbudet av aviser, må vi få på plass en løsning som sikrer stabil tilgang til filer med mer av samme innhold som i de originale utgivelsene. NLB fortsetter arbeidet med dette og ser et samarbeid med NB om adgang til å bruke de filene som leveres dit som den mest realistiske løsningen. Vi tilbyr nå daglige utgivelser av Aftenposten, Bergens Tidende, Stavanger Aftenblad og Fædrelandsvennen.

Tabell 2.7. Folkebibliotek. Tilvekst lydproduksjon. Fordeling barn/ungdom og voksne.

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Samlet tilvekst bøker og tidsskrifter	1.112	988	1.164	176	18 %
Innleste produksjoner	533	534	621	87	16 %
Voksen	377	409	434	25	6 %
Barn og ungdom	156	125	187	62	50 %
Talesyntese- produksjoner, periodika	261	249	267	18	7 %
Voksen	261	248	267	19	8 %
Barn og ungdom	-	1	-	-1	-100 %
Innkjøpte titler	318	205	276	71	35 %
Voksen	241	138	168	30	22 %
Barn og ungdom	77	67	108	41	61 %

NLBs produksjonstall for innleste lydbøker økte med 16 prosent i 2019 sammenlignet med innlesingstallene for 2018.

Økningen er størst innen lydbokproduksjoner for barn og unge. I 2019 har vi også hatt en vesentlig økning i antallet innkjøpte titler for barn og unge. Styrkingen av NLBs litteraturlån til de yngste lånerne må ses i sammenheng med økt satsing på informasjons-, formidlings- og rekrutteringsarbeid rettet mot denne målgruppen i Bokåret 2019. I 2020 er produksjonsmålet for innleste lydbøker 500 titler.

Tabell 2.8. Folkebibliotek. Samlet punktskriftproduksjon og fordeling barn/ungdom og voksne.

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Samlet punktskriftproduksjon	503	476	671	192	41 %
Produksjon av bøker i punktskrift	393	369	554	185	50 %
Voksen	214	237	278	41	17 %
Barn og ungdom	179	132	276	144	109 %
Produksjon av periodika i punktskrift	14	11	14	3	27 %
Voksen	14	11	13	2	18 %
Barn	-	-	1	1	-
Produksjon av hefter til punktclubber	96	96	103	7	7 %
Voksen	60	60	67	7	12 %
Barn og ungdom	36	36	36	0	0 %

Samlet produksjon

Samlet punktskriftproduksjon økte i 2019 med 41 prosent sammenlignet med tilsvarende tall for 2018.

Valg av titler til produksjon i punktskrift inngår som en del av den ordinære samlingsutviklingen hos NLB. I tillegg produserer vi punktskrift etter direkte ønsker fra lånerne. Effektiv punktskriftproduksjon gir kort leveringstid. Boktitler er i stor grad tilgjengelig i punktskrift før de er ferdige til utlån i lydbokversjoner. NLB har kapasitet til å øke punktskriftproduksjonen dersom etterspørselen vokser.

Tilrettelagte punktskriftproduksjoner

Det er nå 8 voksne punktskriftlesere som får punktskriftbøker levert i åpen linjeavstand. Dette er nybegynnere som får tilpasset tekst for å bli gode punktskriftlesere. I tillegg får vi flere bestillinger fra voksenopplæringen på slik tilrettelagt tekst, og vi får også nokså mange

bestillinger på kortskrift, hovedsakelig i nivå 2. På forespørsel kan NLB i tillegg levere punktskriftbøker i nivå 1 og 3. Flere lånere leser nå alle bøker i kortskrift nivå 2. Tilpassede punktskriftproduksjoner har vært etterspurt blant punktskriftleserne.

Punktskriftklubb for barn

I 2019 har vi videreført *Punktklubben*, et lesestimuleringstiltak for blinde barn fra 1. – 7. klassetrinn i grunnskolen. De unge medlemmene i Punktklubben får tilsendt punktskriftbøker og taktile bilder. Lesestimuleringstiltaket ble startet i samarbeid med Norges Blindeforbund, med støtte fra ExtraStiftelsen.

Tilvekst studielitteratur

Tabell 2.9. Studielitteratur. Samlet tilvekst

	2017	2018	2019	Endring 2018-2019	
				Antall	Prosent
Studielitteratur samlet tilvekst	785	634	803	169	27 %
Produksjon lydbøker totalt	432	393	421	28	7 %
Innleste lydbøker	33	22	23	1	5 %
Talesyntese	399	371	398	27	7 %
E-bøker	336	232	381	149	64 %
Punktskrift, trykt format	4	-	1	1	
Lydbøker TIGAR/ABC	13	9	0	-9	-100 %

I 2019 ble 95 prosent av studielitteraturen i lydbokformat produsert med talesyntese. Andelen talesynteseproduksjoner har økt jevnt og ligget på litt over 90 prosent de seneste årene. I 2014 ble 70 prosent av studielitteraturen på lyd produsert med talesyntese. Bruk av talesyntese gir vesentlig kortere produksjonstid, noe som er av stor betydning for studentene. Talesynteseproduksjoner inneholder i tillegg til lydutgave av boken også den trykte teksten.

Studielitteraturen produseres på bestilling fra synshemmede studenter med produksjonsrett hos NLB. I 2019 har vi i tillegg produsert 56 titler pensumlitteratur i forbindelse med prosjektet *Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker*. Prosjektet omtales under resultatmål 4 og 5.

I 2019 leste NLB inn 427 timer studielitteratur, noe som er en økning på 16 prosent sammenlignet med antall innleste timer i 2018.

Utvexlingen av bøker gjennom Accessible Books Consortium (ABC) har ikke fungert etter hensikten. Vi avventer at Norge ratifiserer Marrakesh-traktaten før vi kan forvente økning i utveksling av filer internasjonalt.

Resultatmål 3: Studenttjeneste

NLB skal være en kompetanseressurs og samarbeidspartner for syns- og lesehemmede studenter, brukerorganisasjoner og offentlige virksomheter som bibliotek som undervisningsinstitusjoner.

Styringsparametere/resultatindikatorer

- Leveringstid for studielitteratur
- Tilpasning av tjenestetilbudet
- Brukertilfredshet

Leveringstid

Som vist i tabell 2.9. Studielitteratur, ble 95 prosent av studielitteraturen i lydbokformat produsert med talesyntese. Tabellen viser også at produksjonen av pensumlitteratur i e-bokformat økte med 64 prosent i 2019 sammenlignet med tilsvarende tall for 2018.

Økningen i produksjonen av e-bøker skyldes at flere studenter foretrekker pensumlitteraturen i dette formatet fremfor som lydbok. E-bokfilene leses opp med talesyntese. De kan også leses i punktskrift ved bruk av leselist koplet til PC-en. Både lydbøker produsert med talesyntese og e-bøker har vesentlig kortere produksjonstid enn tradisjonelt innleste lydbokproduksjoner.

Full måloppnåelse

I henhold til vedtatte retningslinjer, er det kun studenter med synshemming som har rett til å få produsert studielitteratur hos NLB. Studenter med dysleksi eller andre lesevansker har ingen selvstendig produksjonsrett, men kan låne studielitteratur som allerede er tilgjengelig i vår bokbase. NLB hadde i 2019 full måloppnåelse for levering av tilrettelagt studielitteratur på bestilling fra studenter med produksjonsrett.

Tilpasning av tjenestetilbudet

Som omtalt over, produserer NLB nå nesten all studielitteratur i lydbokformat med talesyntese, samtidig foretrekker stadig flere studenter å få pensumlitteraturen levert som e-bok.

Nye talesyntesestemmer

For å øke kvaliteten på våre talesynteseproduksjoner, har vi i 2019 brukt ressurser på anskaffelse av to nye talesynteser. Etter en anbuds konkurranse i 2018 gikk utviklingsoppdraget til det skotske firmaet CereProc. Ved utgangen av 2019 har CereProc gjennomført størstedelen av utviklingsarbeidet, slik at NLB våren 2020 planlegger å ta i bruk både en ny bokmålsstemme og en nynorsk talesyntesestemme.

Utprøving av utvidet produksjonsrett

I 2019 har NLB i samarbeid med Høgskolen i Innlandet (HiNN) gjennomført første del av et prosjekt kalt *Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker*. I prosjektet tester vi ut produksjons- og ressursmessige konsekvenser ved en eventuell utvidelse av produksjonsretten til å omfatte alle studenter i NLBs målgruppe.

Lånere og utlån

Antallet synshemmede studenter med produksjonsrett er nokså stabilt. I løpet av de ti seneste årene har det laveste antallet vært 61 og det høyeste 83. I 2019 fikk vi 5 nye produksjonsrettstudenter, og hadde ved utgangen av året totalt 72 studenter med rett til å produsert studielitteratur hos oss.

Om vi ser bort fra studentene med produksjonsrett, har vi ingen oversikt over antall registrerte studentlånere som til enhver tid er aktive studenter. En stor gruppe studenter uten produksjonsrett administrerer selv sine lån via våre nettsider eller Lydhør uten å være i personlig kontakt med NLBs bibliotekarer. I denne gruppen finner vi også personer som kan ha blitt lånere som barn eller ungdommer, og som etter hvert låner studielitteratur uten at vi har fått beskjed om at de har begynt å studere. Det er derfor vanskelig å si eksakt hvor mange studenter NLB betjener.

I 2019 ble 1.029 nye lånere registrert som studenter ved innmelding. Det er en nedgang på 8 prosent sammenlignet med tilsvarende tall for 2018. Likevel økte utlånet av studielitteratur med hele 32 prosent i 2019. Hele 93 prosent av utlånt studielitteratur i lydbokformat ble i 2019 ble strømmet eller lastet ned.

Det er flere årsaker til den store økningen i utlånet av studielitteratur. Mange unge lånere rekruttert gjennom de seneste årenes samarbeid med Statped, har nå avsluttet videregående utdanning og blitt studenter. I tillegg har vi i 2019 gjort endringer i litteraturformidlingen på våre nettsider for å synliggjøre tilbudet av faglitteratur og studielitteratur bedre, noe som bidrar til at en større andel lånere som ikke er studenter også benytter dette tilbudet.

I tillegg til utlånsøkningen hos NLB, øker også antallet studenter som låner lydbøker fra det nettbaserte biblioteket Bookshare. Antallet tilgjengelige titler hos Bookshare vokser, samtidig som litteraturutvalget har dreid i retning av flere fagboktitler. NLB attesterer lånerett hos Bookshare for studenter som ønsker å benytte dette tilbudet.

Under Resultatmål 4 og 5 omtaler vi nærmere tiltakene som vil bidra til å styrke tilbudet til studenter i vår målgruppe.

Resultatmål 4: Samarbeid, koordinering og pådriveransvar og resultatmål 5: Utvikling

NLB gir en samlet rapportering på resultatmålene 4 og 5.

Resultatmål 4: Samarbeid, koordinering og pådriveransvar

NLB har ansvar for å fremme samarbeid og koordinering av miljø som arbeider med tilrettelagt litteratur. NLB skal være en pådriver slik at produksjon og publisering gjennom allmenne kanaler også gir bedre tilgjengelighet for NLBs målgrupper. Gjennom internasjonalt samarbeid skal NLB være pådriver og kvalitetssikrer for å sikre et optimalt tilbud til sine målgrupper.

Styringsparametere

- Samarbeid med andre produsenter av tilrettelagt litteratur
- Samarbeid med relevante organisasjoner og aktører i bokbransjen
- Internasjonale aktiviteter

Resultatmål 5: Utvikling

NLB skal være aktiv i utvikling av tjenester og bruk av ny teknologi for å bedre tilbudet til sine målgrupper.

NLB skal utrede framtidige distribusjonsløsninger, herunder utfasing av CD-en som medium.

Styringsparametere

- Utviklingstiltak knyttet til produksjon, distribusjon og formidling
- Endring i tilbud og tjenester
- Plan for distribusjonsløsninger

Samarbeid og utvikling

NLB kan levere gode resultater med ressursene og kompetansen virksomheten nå har. I lang tid har vi hatt en grunnleggende tanke om at resultatene for vår målgruppe kan forsterkes vesentlig gjennom samarbeid og partnerskap med relevante aktører. I tildelingsbrevet er NLB gitt en oppgave om å fungere som en pådriver for at kommersielle aktører lager utgivelser som er universelt utformet. Dermed blir partnerskap på dette området en naturlig del av våre prioriteringer. Nedenfor beskriver vi dette og en rekke andre samarbeids- og utviklingsaktiviteter.

Produksjon og distribusjon

NLB samarbeider nasjonalt og internasjonalt med andre virksomheter og organisasjoner om spørsmål knyttet til produksjon og distribusjon av tilrettelagt litteratur. Kunnskapsutveksling knyttet til tjenesteutvikling, universell utforming og brukervennlige løsninger, er av stor betydning både på overordnet plan og i konkrete samarbeidsprosjekter.

DAISY Consortium (DC)

Deltakelse i DAISY Consortium (DC) er av vesentlig betydning for store deler av NLBs utviklingsarbeid. DC er en verdensomspennende organisasjon med et stort antall deltakerland. NLB er en sentral aktør i konsortiet.

Norsk DAISY-konsortium

Norsk DAISY-konsortium (NDK) er tilsluttet det internasjonale DAISY Consortium (DC), og består av Universell, Statped, Norges Blindforbund, KABB (Kristent arbeid blant blinde og svaksynte) og NLB. NLB leder arbeidet i NDK. Spørsmål knyttet til produksjon og distribusjonsløsninger har stått sentralt i konsortiet. NDK ble opprettet i 2006 etter initiativ fra NLB.

W3C

NLB er medlem av World Wide Web Consortium (W3C). Vårt medlemskap kom som følge av fusjonen mellom W3C og International Digital Publishing Federation (IDPF). IDPF var organisasjonen som ivaretok XML-formatet EPUB, det dominerende formatet for distribusjon av e-bøker. En viktig faktor for å sikre universell utforming av e-bøker er at W3C engasjerer seg i det. Sammen med flere partnere i DC er NLB med for å sikre dette.

Nordisk samarbeid

NLB samarbeider tett med de øvrige lyd- og blindeskriftbibliotekene i Norden. Samarbeidet omfatter produksjons- og distribusjonsspørsmål og saker knyttet til formidling og kommunikasjon. De nordiske søsterbibliotekene har de seneste årene hatt en felles avtale med leverandører i India om produksjon grunnlagsfiler til videre produksjon av lyd- og punktskriftbøker i de enkelte bibliotekene. Etter et nytt, felles anskaffelsessamarbeid inngikk de nordiske bibliotekene i 2019 en ny felles avtale om kjøp av XML-filer til produksjonsformål. Også denne gangen var det indiske leverandører som vant konkurransen.

Målsettingen med det nordiske samarbeidet er både å utveksle erfaringer og samarbeide om å løse oppgaver der det er hensiktsmessig.

Produksjon og utvikling

NLB samarbeider med andre virksomheter for å sikre bedre tilgang til filer som utgjør grunnlaget for produksjonen tilrettelagt litteratur. Vi samarbeider også med kommersielle lydbokprodusenter om kjøp av lydboktitler.

Bokbasen

NLB har avtale med Bokbasen om kjøp av filer. Vi arbeider videre mot målet om at filer fra Bokbasen skal kunne gjøres tilgjengelig for lånere av punktskrift og talesyntese uten, eller med, et minimum av nødvendig tilrettelegging.

I 2018 har Bokbasen sammen med flere eierforlag startet et prosjekt om digitalisering av litteratur som benyttes i høyere utdanning. Dette kan bli svært interessant for NLBs målgruppe.

Lydbøker produsert av NLB

NLB har de seneste årene gjennomført systematiske forbedringer i produksjonslinjene for innleste lydbøker og bøker produsert med talesyntese.

Innleste lydbøker

Utvidet studiokapasitet, god kvalitetssikring og rekruttering av nye innlesere sikrer at NLB har en stabil produksjon av innleste lydbøker.

Innleste lydbøker med tekst

I 2019 har NLB startet produksjon av innleste lydbøker med tekst og har så langt prioritert bøker for barn og unge. Målet for 2020 er at størstedelen av innleste lydbokproduksjoner, så frem det er praktisk mulig, produseres både med tekst og innlesing.

Nye talesynteser

For å heve kvaliteten på lydbøker produsert med talesyntese, besluttet NLB i 2018 å anskaffe to nye talesynteser, en bokmålsstemme og en nynorskstemme. Vi har tidligere ikke hatt en egen talesyntese for produksjoner på nynorsk. Vår nåværende bokmålsstemme, Brage, bygger på en mer enn ti år gammel teknologi.

Etter en offentlig anskaffelsesprosess gikk oppdraget med å utvikle de to nye talesyntesene til det skotske firmaet CereProc. I utviklingsarbeidet har CereProc hatt nytte av tekstkorpus fra Språkbanken, som for noen år siden ble overført fra Språkrådet til Nasjonalbiblioteket. CereProc har brukt noe lengre tid enn avtalt på å utvikle de to nye stemmene, men vi forventer å kunne implementere begge talesyntesene i vår produksjonslinje i løpet av våren 2020. Det blir også utviklet klientversjoner av talesyntesene, slik at de kan brukes i appen Lydhør.

Som omtalt tidligere i rapporten, har mer enn 90 prosent av studielitteraturen i lydbokformat blitt produsert med talesyntese de seneste årene. Gode talesyntesestemmer, både på bokmål og nynorsk, er derfor av vesentlig betydning for kvaliteten på NLBs tilbud til studenter. Alle aviser og de fleste tidsskriftene blir også produsert med talesyntese.

E-bøker

I 2019 har vi startet et utviklingsarbeid for å kunne tilby e-bøker også til studenter uten produksjonsrett hos NLB. En utvidelse av målgruppen for dette formatet krever endringer i våre distribusjonsløsninger, på nettsidene og i appen Lydhør.

Vi vurderer ulike løsninger for opplesing av e-bøker i Lydhør. Både klientversjoner av de to nye talesyntesene som er under utvikling og tilrettelegging for bruk av andre talesynteser er aktuelt. E-bøkene kan lastes ned til PC via Nettleserbok og leses opp med talesyntese installert på maskinen. NLB planlegger å lansere et utvidet e-boktilbud for studielitteratur ved skolestart høsten 2020. Tilbudet vil i løpet av 2020 utvides til også å omfatte deler av folkebiblioteklitteraturen.

Kommersielle lydbokprodusenter

I tråd med intensjonen i Lydbokavtalen om å unngå dobbeltproduksjoner og sikre utveksling, har NLB fortsatt samarbeidet med kommersielle produsenter av lydbøker om kjøp av deres produksjoner og salg av NLBs produksjoner. Produksjonen av lydbøker for det kommersielle markedet har vokst kraftig i løpet av de seneste årene, stadig flere forlag utgir nå lydbøker. NLB har i 2019 inngått avtaler med flere nye forlag om kjøp og salg av lydbøker.

Punktskriftbøker

NLBs punktskriftproduksjon er automatisert, noe som gir kort produksjonstid og mulighet til effektiv produksjon av titler på bestilling fra lånerne. I samarbeid med NOTA (Danmark), MTM (Sverige), Celia (Finland), Dedicon (Nederland) og SBS (Sveits) har NLB utviklet et nytt punktskriftverktøy som har vært i bruk siden høsten 2018. Dette produksjonsverktøyet gjør det mulig å tilby flere lånere tilpasset tekst. Bøker produsert med åpen linjeavstand blir ofte ønsket av lånere som er i gang med å lære punktskrift. Vi ser også en økning i andelen lånere som ønsker bøker produsert i kortskrift.

NLB har siden 2018 samarbeidet med Statped på dette området. Utgangspunktet er at Statped har god kompetanse innenfor pedagogisk tilrettelegging mens NLB er har en styrke når det gjelder å lage effektive produksjonslinjer.

Noter i punktskrift

Daisy Music Braille er et internasjonalt prosjekt, ledet av NLB og organisert under DAISY Consortium (DC). Prosjektets formål er å utvikle teknologi og metodikk for å kunne korte ned produksjonstiden, senke produksjonskostnadene og heve kvaliteten på noter produsert i punktskrift. Daisy Music Braille er finansiert av samarbeidspartnerne, og har en kostnadsramme på USD 350.000

Uhensiktsmessige og manuelle produksjonsmåter har til nå gjort produksjon av noter svært tids- og kostnadskrevende. Kompetansemiljøene i de enkelte medlemslandene har vært små, og utfordringene med å dekke brukernes behov store. Analyser i forkant av prosjektet viste at produksjonen av noter i punktskrift på sikt sto i fare for å bli avvirket i flere land.

Prosjektet Daisy Music Braille har gitt gode resultater. Punktskriftproduksjonen i samarbeidslandene er effektivisert og basert på globale standarder og metoder. Dette sikrer mer robuste fagmiljøer og legger til rette for utveksling av punktskriftnoter mellom landene.

Utlån og distribusjon

Lydbøker fra NLB distribueres via internett eller på CD i posten. Lydbøkene kan lastes ned eller strømmes til PC og Mac eller til appen Lydhør for avspilling på telefon og nettbrett. Distribusjonsløsningen er basert på internasjonale standarder, og i henhold til intensjonene for samarbeidet i NDK er systemet planlagt med muligheter for andre innholdsleverandører til å koble seg på.

Som et resultat av arbeidet i NDK, etablerte NLB et utlåns- og distribusjonssamarbeid med KABB i 2015 og med Norges Blindforbund i 2016. Høsten 2017 koblet også Statped seg til distribusjonsløsningen. Statped produserer tilrettelagte lærebøker for elever i grunnskole og videregående skole. Samarbeidet innebærer at lånere meldes inn i et felles låneregister og at litteratur og aviser fra de fire innholdsprodusentene blir gjort tilgjengelig i en felles bokbase.

Som vist i tabell 1.3. og 1.4. har samarbeidet med Statped ført til en stor økning i antall unge lånere. Flertallet av de nye, unge lånerne bruker appen Lydhør for å høre på lydbøker. Statped og NLB fortsetter informasjonssamarbeidet for at flere av de yngste lånerne skal bli kjent med barne- og ungdomslitteraturen i NLBs samling. Målet er en felles styrket innsats for å stimulere barn og unge til økt lesing.

Nettbasert distribusjon

NLB har i 2019 fortsatt arbeidet med å sikre en brukervennlig og stabil nettbasert distribusjon som dekker lånernes behov. Målet er at gode utlåns-, distribusjons- og avspillingsløsninger skal sammen med brukervennlige nettsider og økt digital litteraturformidling bidra til at flere lånere velger digitale løsninger fremfor å låne lydbøker på CD. På grunnlag av funn i brukerundersøkelser har vi gjort endringer både i litteraturformidling og innmeldingsrutiner på våre nettsider.

Andelen lydbøker som lånes ut digitalt øker jevnt, og utgjorde i 2019 totalt 59 prosent av lydbokutlånet. Året før var denne andelen 47 prosent.

Lydhør

I 2019 lanserte NLB en ny versjon av appen Lydhør. I versjon 5.0 er søkefunksjonen forbedret og litteraturformidlingen styrket med presentasjon av bøker inndelt i kategorier og personaliserte bokanbefalinger basert på tidligere lån. Lanseringen av versjon 5.0 ble markert med ny logo og animasjonsfilm for å få flere til å ta i bruk appen. Filmen og videoer med brukerveiledninger ble spredt via annonser og i NLBs egne kontoer på sosiale medier.

I 2019 hadde vi i underkant av 27.000 unike brukere av distribusjonstjenesten appen Lydhør er koplet opp mot. De utgjør 70 prosent av NLBs aktive lånere.

Nettleserbok

I 2019 lanserte NLB Nettleserbok, et avspillingsprogram for lydbøker til bruk sammen med de mest vanlige nettleserne for Mac, PC og Chromebook. NLB har tidligere ikke kunnet tilby lånere som bruker Mac et gratis avspillingsprogram for lydbøker. I Nettleserbok kan lånerne velge mellom å laste ned eller strøme lydbøkene. Også e-bøker kan lastes ned til Nettleserbok og leses opp ved bruk av talesyntese.

Maskinlæring

NLB har i mange år hatt en ordning der lånere har kunnet abonnere på jevnlige bokutsendelser. Utvelgelse av bøker, basert på den enkelte låners emne- og sjangerønsker, er til nå blitt utført manuelt. For å effektivisere og automatisere denne tjenesten, og for å styrke litteraturformidlingen i Lydhør, startet vi høsten 2019 et to-delt maskinlæringsprosjekt.

I Lydhør listes det ut bøker i forskjellige kategorier, blant annet med overskriften «Utvalgt for deg». Bøkene som blir vist her, er en blanding av nye bøker, populære bøker og tilfeldig utvalgte bøker. Prosjektet har hatt som mål å bedre treffsikkerheten i dette utvalget, ved blant annet å ta hensyn til den enkeltes lånehistorikk.

NLB mottok sommeren 2019 250.000 kroner fra Kulturdepartementets digitaliseringsutvalg for å teste ut og bygge erfaring om bruk av kunstig intelligens/maskinlæring. I tillegg til den øremerkede bevilgningen har vi også brukt midler fra det ordinære budsjettet til dette prosjektet i 2019.

En vesentlig andel av de ekstra tildelte midlene er benyttet til konsulentbistand for å bygge opp intern kompetanse, samt til å sette opp løsninger som benytter Google Cloud Platform. Vi har også måttet benytte innleid juridisk kompetanse for å gjøre nødvendige avklaringer. I tillegg til å prøve ut teknologien for å kunne automatisere abonnementsordningen og gi bedre bokanbefalinger, skal vi også prøve ut teknologien på andre områder, blant annet bildebeskrivelser.

NLB har i flere år arbeidet for å strømlinjeforme og automatisere interne produksjonsprosesser. Vi har i dag automatiserte systemer, som kontinuerlig videreutvikles og tilpasses endrede behov. Systemene sikrer minst mulig grad av dobbeltarbeid. Vi har et økende samarbeid med Statped, som også har tatt i bruk våre systemer i sin produksjon. Vi er også i samtaler med KABB om bruk av våre systemer.

Koordinering og pådriver

NLB samarbeider med ulike aktører for å ivareta koordinerings- og pådriveransvaret vi er gitt i tildelingsbrevet.

Studielitteratur – utvidet produksjonsrett

I prosjektet *Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker* prøver vi ut en ordning med utvidelse av studentenes rett til å få produsert pensumlitteratur hos NLB. Målet med prosjektet er å belyse omfanget av økt tilrettelegging en slik utvidelse vil innebære, og hvilken økning i ressursbruk hos NLB og lærestedene det vil medføre.

Pilotprosjektet ble startet i 2019, og er under gjennomføring i samarbeid med Høgskolen i Innlandet (HINN). I statsbudsjettet for 2020 tildeler Kunnskapsdepartementet NLB midler til å gjennomføre tiltak for å bedre tilgangen til studielitteratur. Dette gjør at prosjektet kan videreføres i 2020 og utvides med et nytt lærested og flere årstrinn på HINN.

Samarbeid mellom Forleggerforeningen, Universell, Statped og NLB

På oppdrag av Kulturdepartementet etablerte Forleggerforeningen, Universell og NLB i 2019 et samarbeid som skal bidra til at mer av den litteraturen som gis ut er tilgjengelig for alle. Arbeidet videreføres ved at Forleggerforeningen, Statped og NLB nå skal utarbeide en felles veileder for produksjon av digitale utgivelser. Veiledningen skal ivareta lovpålagte krav til universell utforming av digitale filer.

Studie om krav til universell utforming av IKT i universitets- og høyskolesektoren

Fra 2019 ble det innført krav om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologi for nye systemer i universitets- og høyskolesektoren. Fra 2021 gjelder tilsvarende krav for eksisterende systemer. Kravene vil dermed gjelde for læremidler som lærestedene distribuerer gjennom sine læringsplattformer (f.eks. Canvas) og pensumlistesystemer (f.eks. Leganto). NLB har finansiert en studie som vi har samarbeidet med Universell om knyttet til dette temaet. Studiets formål har blant annet vært å innhente kunnskap om hvor godt forberedt lærestedene er på denne endringen og hvilke konsekvenser det vil få for tilrettelegging av tekstutdrag og artikler i det som tradisjonelt har vært kalt kompendier. Rapporten fra dette arbeidet ble levert våren 2019.

Administrasjon og administrativt IKT- samarbeid med Nasjonalbiblioteket

Administrativt samarbeid

Nasjonalbiblioteket har overtatt størstedelen av NLBs tidligere oppgaver innenfor områdene arkiv, personal, lønn, regnskap og administrativ IKT. Fem medarbeidere er overført fra NLB til NB sammen med lønnsmidlene for stillingene deres. To års erfaring viser at dette har vært en riktig løsning for å sikre stabil kvalitet på disse viktige områdene.

Lagring av masterarkiv

NLBs digitale masterarkiv blir lagret i Nasjonalbibliotekets avdeling i Mo i Rana, noe som sikrer at NLBs produksjoner er tilgjengelig uansett hvilke filformater som blir tatt i bruk i fremtiden. Utlånet av lydbøker, inkludert brenning av ny DAISY-CD for hvert nytt utlån, skjer hos NLB. NLBs samling av punktskriftbøker produsert før 2010 utgjør et stort volum, og NB Mo i Ranas store lagringskapasitet blir utnyttet ved at bøkene oppbevares der. Dette er av vesentlig betydning for NLB og et godt eksempel på samarbeid for å utnytte statlige ressurser best mulig.

Biblioteksamarbeid

NLB samarbeider både nasjonalt og internasjonalt med andre bibliotek for å sikre våre målgrupper gode og oppdaterte bibliotek tjenester.

Nasjonalbiblioteket og folkebibliotekene

I Rom for dannelse - nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023 vektlegges arbeidet for å kunne gi alle landets innbyggere tilgang til litteratur i det format de trenger. I den nye bibliotekstrategien står det at bibliotekene skal gi alle brukere tilbud om å få låne og lese bøker, både skjønnlitteratur og faglitteratur. For å kunne nå dette målet, skal bibliotekene gjøres kjent med og settes i stand til å formidle og bruke NLBs tjenester.

Nasjonalbiblioteket skal bidra til at bibliotek og formidlere kjenner til og bruker NLBs tilbud i møte med brukere som har rett til det. NB og NLB har i 2019 hatt oppstartsmøter der vi har drøftet oppgavefordeling og tiltak for å gjennomføre intensjonene i strategiplanen.

Sommerles

NLBs deltakelse i folkebibliotekenes lesekampanje, *Sommerles*, er et viktig virkemiddel for å synliggjøre tilbudet overfor målgruppene og styrke samarbeidet med folkebibliotekene.

IFLA

NLB er medlem i The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) og er representert i Standing Committee i seksjonen Libraries Serving Persons with Print Disabilities (LPD). Seksjonen har som hovedoppgave å arbeide for at alle mennesker, uansett funksjonsevne og levekår, får tilgang til de samme bibliotek tjenestene som andre.

IFLA LPD er sentrale når det gjelder å forberede vår del av biblioteksektoren på en tid med en fungerende Marrakesh-traktat som sikrer utveksling av tilrettelagt litteratur mellom land. Det vil kunne få stor effekt, spesielt når det gjelder studielitteratur.

Tilgang fra andre samlinger

ABC

Siden starten har NLB deltatt i det internasjonale konsortiet Accessible Books Consortium (ABC), som ble etablert sommeren 2014 og ledes av World Intellectual Property Organization (WIPO). ABC har som formål å øke antall tilgjengelige bøker for mennesker med synshemming og andre som har vansker med å lese trykt tekst.

ABC gjør det enklere for institusjonene som deltar i samarbeidet å søke internasjonalt i ulike baser etter bøker i tilgjengelige formater. Rettighetsklarete bøker kan utveksles over

landegrensene. I dag inneholder ABCs base mer enn 620.000 titler, både skjønnlitteratur og sakprosa, på 76 ulike språk. NLB deltar i ABC-samarbeidet sammen med 57 organisasjoner som alle har gjort sine bøker tilgjengelige for søk og utveksling. Tilgang til titler fra ABC kan gi NLB kostnadsbesparelser og korter ned på leveringstiden for studielitteratur.

I praksis har det vist seg at arbeidet med rettighetsklarering tar lang tid, en tid vi ofte ikke har når det er snakk om studielitteratur som studentene trenger raskt. Dermed har ABC blitt nyttig for å forberede for en tid med Marrakesh-traktaten, men det har ikke gitt så stor direkte effekt som vi ønsket.

Bookshare

NLB har en avtale med det amerikanske, nettbaserte biblioteket Bookshare, som i likhet med NLB arbeider for å gi alle lik tilgang til litteratur og informasjon. Antall titler i dette biblioteket øker stadig. Bookshare har nå i overkant av 800.000 e-bøker i sitt digitale bibliotek. Om lag 589.000 av titlene er tilgjengelig for de av NLBs lånere som har registrert seg hos Bookshare.

Ressursbruk 2019

Vi har i tidligere årsrapporter vist en tabell for kostnader fordelt etter formål, der direkte kostnader er ført på formålet, lønnskostnader er fordelt etter en skjønnsmessig fordeling og indirekte kostnader som husleie er ført basert på lønnsandelen. Det betyr at det er noe usikkerhet knyttet til fordelingen, men det gir en indikasjon på hvor midlene benyttes. Vi ser nå behov for en ny gjennomgang av denne fordelingen før vi presenterer oppdaterte tall. For kostnader fordelt etter art viser vi til note 2 og 3 i regnskapet.

Generelt kan vi si at kostnader til innlesing står for nesten en tredjedel av totalen. Kundeservice og bibliotekdrift er et annet stort område for NLB, her er det hentet betydelige effektiviseringsgevinster i årene som har gått. Informasjon, kommunikasjon og formidling av litteratur er områder som blir stadig tettere integrert ettersom det må være sammenheng mellom vår aktivitet på nettsider, i appen Lydhør og på sosiale medier. Dette er et område vi prioriterer og der ressursbruken har økt. For våre digitale produksjonslinjer er det automatisering og effektivisering som gjelder, det vil det være nødvendig å fortsette med. Samtidig må vi styrke oss når det gjelder kompetanse om å produsere utgivelser som er universelt utformet. IKT-utvikling er et område der vi har etablert et kompetent miljø som vi setter mye inn på å opprettholde.

Del IV. Styring og kontroll av virksomheten

Overordnet vurdering av styring og kontroll

NLB viser til at samlet måloppnåelse er god, jf. del III, og mener dagens styring, kontroll og risikoreduserende tiltak sikrer vår evne til å oppnå fastsatte mål i tråd med samfunnsoppdraget.

Nærmere omtale av forhold knyttet til styring og kontroll i NLB

Vi har nå vunnet erfaring med at regnskap, lønn, personal, arkiv og administrativ IKT leveres fra NB, der det er opprettet et servicesenter som betjener NB, Språkrådet og NLB. Vår tydelige vurdering er at dette bidrar til å redusere risiko og sårbarhet og det hever kvaliteten på tjenestene.

NLB utarbeider årlige virksomhetsplaner. Det viktigste grunnlaget for disse planene er strategiplanen og en årlig gjennomgang av risiko knyttet til måloppnåelsen for hovedmålene for virksomheten. Vi arbeider nå etter vår strategiplan for perioden 2019–2024. Vi har dermed en strategi som peker på den langsiktige retningen for å realisere mål for NLBs målgruppe, samtidig som vi har tiltak i virksomhetsplanen som svarer på de mer kortsiktige behovene.

Revisjonsmerknader fra Riksrevisjonen

Revisjonen for 2019 er ikke slutført per dags dato.

Fellesføring fra KMD 2019

Tiltak for å realisere regjeringens inkluderingsdugnad, og utvikle rutiner og arbeidsformer i personalarbeidet med sikte på å nå målene for dugnaden

Rekruttering og inkludering

NLB har i perioden fra 01.01 – 31.12.2019 hatt færre enn fem nyansettelser, og rapporterer derfor ikke i 2019 på andelen som har nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en.

I samarbeid med NAV har NLB ved flere anledninger de seneste årene hatt praksisplasser for arbeidstakere som har behov for arbeidstrening

Tiltak for å motvirke arbeidslivskriminalitet ved offentlige innkjøp

NLB har siden 2015 hatt rammeavtale med Innkjøpskontoret AS om konsulentbistand ved offentlige anskaffelser. Våren 2019 gjennomførte vi med bistand fra jurist fra Nasjonalbiblioteket en åpen anbudskonkurranse for å inngå ny rammeavtale om kjøp av slike tjenester. Etter gjennomført anbudskonkurranse inngikk NLB på nytt rammeavtale med Innkjøpskontoret AS. Avtalen gjelder veiledning i håndtering av regelverket og gjennomføring av anskaffelser som faller inn under Lov om offentlige anskaffelser.

Som en følge av administrativt samarbeid har NLB flere felles avtaler med Nasjonalbiblioteket. Blant disse er renholdavtale og avtale om innkjøp av kontorrekvisita.

NLB har i en årrekke hatt rammeavtale med indiske firmaer om tilrettelegging av filer til vår produksjon av lyd- og punktskriftbøker. Avtalene er inngått etter en anskaffelsesprosess der vi har samarbeidet med flere virksomheter fra andre land som har tilsvarende behov. I 2018

gjennomførte vi en anskaffelse for å inngå ny avtale om tilrettelegging av filer. For denne type avtaler er det stor sannsynlighet for at flere av de aktuelle leverandørene kommer fra land der det er grunn til å rette spesiell oppmerksomhet mot arbeidslivsspørsmål. Vi har derfor benyttet bistand fra DNV GL til utforming av konkurransegrunnlag, i vurderingen av kandidater og til annen rådgiving etter behov. DNV GL har også utført oppfølgingsrevisjoner av leverandører i India knyttet til produksjon i henhold til Sedex Members Ethical Trade Audit (SMETA) og etisk handel.

Personvern

I tilknytning til registrering av nye lånerne, og i noen tilfeller også i den videre kommunikasjonen med lånerne, innhenter NLB informasjon av sensitiv art. Med bistand fra advokat har vi hatt en gjennomgang av våre rutiner og gjennomført tilpasninger i henhold til den nye personlovgivningen. NLBs personvernerklæring og kontaklinformasjon til personvernombudet er publisert på våre nettsider.

HMS

NLBs rutiner for anskaffelser ivaretar regjeringens krav til offentlige virksomheter om å utøve miljø- og samfunnsansvar ved anskaffelser. NLB har rutiner som sikrer resirkulering av papir og gjenbruk av datautstyr der det er aktuelt. Belysningen i lokalene slås automatisk av kl. 17.00. Økt digital distribusjon av lydbøker bidrar til miljøgevinst ved at CD-utsendingene reduseres.

Med bistand fra Entra har NLB i 2019 gjennomført ombyggings- og oppussingstiltak som har gitt bedre arealdisponering og styrket det fysiske arbeidsmiljøet. Arbeidet er gjennomført i tett dialog med de ansatte.

NLB har i samarbeid med advokatfirmaet Kluge etablert et system for å varsle om kritikkverdige forhold. Varsler kan framsettes anonymt om det er ønsket.

Personalpolitikk og likestilling

Tabell 5.3 Likestilling

	Alle stillinger			Lederstillinger			Lønn
	Menn	Kvinner	Antall	Menn	Kvinner	Antall	Kvinner / menn
2018	33,3	66,7	42	60	40	5	88,4
2019	29,3	70,7	41	60	40	5	85,0

Likestilling mellom kjønnene er en viktig målsetting for lønnspolitikken i NLB. Vi har ikke kunnet finne noe som tyder på at menn og kvinner systematisk behandles ulikt i spørsmål om lønnsfastsettelse og lønnsutvikling. Mesteparten av lønnsforskjellen mellom kvinner og menn forklares av at de tre lederne som er menn utgjør en mye større andel av gruppen menn enn det de to lederne som er kvinner utgjør av gruppen kvinner.

Ved utlysning av ledige stillinger oppfordrer vi alle kvalifiserte kandidater til å søke, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne eller etnisk bakgrunn. NLB har vurdert virksomhetens behov for særskilte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Vi har tilrettelagte arbeidsplasser for medarbeidere med funksjonsnedsettelse.

IA-avtale og sykefravær

NLB er en IA-bedrift. I 2019 var det totale sykefraværet i NLB 7,7 prosent. I 2018 hadde vi et sykefravær på 5,3 prosent, og i 2017 var det totale sykefraværet 7,6 prosent.

Medarbeiderundersøkelser

NLBs seneste medarbeiderundersøkelse ble gjennomført i 2016. I 2019 inngikk vi avtale med bedriftshelsetjenesten om å gjennomføre ny medarbeiderundersøkelse i januar 2020. Undersøkelsen vil gi rapporter både på virksomhets- og avdelingsnivå.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Som omtalt under del III, resultatmål 4, blir NLBs masterarkiv lagret i Nasjonalbibliotekets avdeling i Mo i Rana.

Samarbeidet med NB om drift av administrativ IKT er også et sentralt informasjonssikkerhetstiltak. NB er bedre rustet enn NLB til å etablere og vedlikeholde en god infrastruktur og til å utvikle og innføre gode rutiner. Fra før er vårt produksjonssystem for lydbøker i et lukket system uten tilknytning til internett. Sammen gir disse tiltakene en positiv effekt på risikoen på informasjonssikkerhetsområdet. Vi arbeider også med et styringsdatasystem der data fra flere systemer samles, gjennom det får vi enda bedre mulighet til å sikre at data er korrekte.

Vi har utarbeidet en beredskapsplan og inngått en avtale om erstatningslokaler dersom en hendelse skulle gjøre NLBs lokaler ubrukelige.

NLBs strategiplan for perioden 2019-2024 beskriver virksomhetens overordnede mål og avgjørende tiltak for å nå målene. I henhold til strategiplanen utarbeider vi årlige virksomhetsplaner for organisasjonen som helhet og for den enkelte avdeling. Risikovurderinger danner et viktig grunnlag for utforming av tiltak i virksomhetsplanen.

Vedlagt ligger risiko og sårbarhetsanalysen for 2019.

Del V. Vurdering av framtidsutsikter

I strategiplanen som gjelder for 2019–2024 har NLB formulert sin visjon til «Et samfunn der alle har tilgang til litteratur og informasjon».

For å bidra til dette har NLB i mange år effektivisert intern drift og produksjon for å vri ressursene i retning av utviklingsaktivitet for å kunne tilby relevante tjenester, bedre formidling av tilbudet til eksisterende lånere og mer aktivitet for å nå ut til nye. Vi er nå i en fase med økende etterspørsel samtidig som behovet for omstilling og utvikling fortsatt er stort. Noen punkter som påvirker dette behovet:

- 48 % av lånerne våre er nå under 17 år. Vi må styrke vår kompetanse for å utvikle innhold for å nå fram til denne gruppen og vi må fortsette å styrke vårt nærvær i kanaler der vi kan nå dem. Utfordringen er betydelig, ettersom det er internasjonale giganter som konkurrerer om bruken av tiden til våre lånere
- Teknologiske løsninger og det digitale samfunnet utvikler seg stadig, bare det å opprettholde relevansen krever aktivitet – nye løsninger og tjenester krever ytterligere aktivitet
- Tydelige signaler om budsjettutviklingen gjør at vi i liten grad kan forvente å dekke behovet for økte ressurser til utvikling gjennom økte bevilgninger

I bibliotekstrategien ligger det en klar forventning til folkebibliotekene om å videreutvikle seg som bibliotek for alle i sin kommune. Det å se NLBs tilbud som en del av folkebibliotekenes verktøykasse blir et viktig virkemiddel for å få til det. Sammen med Nasjonalbiblioteket må vi arbeide godt for å bidra til at dette blir prioritert i en tid der mye annet endringsarbeid skal skje i folkebibliotek.

NLB har nå startet et tettere samarbeid med forlagsbransjen for å sikre at digitale utgivelser blir tilgjengelige for alle. For NLB blir det viktig å fortsette å styrke vår kompetanse og utvikle samarbeidsmåter som gjør at vi blir oppfattet som konstruktive og relevante.

I våre omgivelser ser vi at forlagenes strømmetjenester – de største i Norge er Storytel og Fabel – er i vekst og at eierne satser tungt på å utvikle dette markedet. Det har også kommet et tilbud om e-lydbøker i folkebibliotek. Ingenting av dette dekker behovet for et folkebibliotektilbud for NLBs målgruppe, verken når det gjelder aktualitet eller allsidighet. Det er derfor stort behov for å opprettholde og videreutvikle en egen samling for NLBs målgruppe i årene som kommer.

På flere områder skjer det juridiske og politiske endringer som påvirker NLBs virksomhet. Universitets- og høyskoleloven har nå blitt endret til å slå fast at studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging av læremidler. NLB vil følge tett med på hvordan dette påvirker det tilbudet vi skal gi til studenter. I 2020 er vi i gang med et forsøk om å gi tilrettelagt litteratur til flere. Vi vet allerede nå at en rask opptrapping av tilbudet vil være krevende. Arbeidet med å sikre at mer av det som gis ut er universelt utformet blir viktig også ut fra dette perspektivet.

Marrakesh-traktaten har foreløpig ikke blitt ratifisert av Norge. NLB forbereder seg på å utnytte de mulighetene dette gir for utveksling både i EØS-området basert på EU-direktivet som gjelder for det og utenfor EØS basert på direktivet.

European Accessibility Act stiller krav om universell utforming av e-bøker. Det gir en ytterligere forsterkning av budskapet om behovet for universell utforming av digitale utgivelser i Norge,

Posten går over til utlevering annenhver dag og har signalisert at ytterligere reduksjon i brevvolumene kan bety utlevering en gang per uke. For NLBs punktskriftlånere betyr det at vi sammen med Norges Blindforbund og Posten må finne løsninger som kan dekke behovet for en hensiktsmessig distribusjon av punktskrift også etter at disse endringene er gjennomført.

For NLB blir det i årene som kommer viktig å fortsette å arbeide på to fronter – vi skal videreutvikle NLBs tilbud og gjøre det mer brukt og bedre kjent og vi skal bidra til at mer av det som blir utgitt er universelt utformet.

Del VI Årsregnskap

Ledelseskomentarer til årsregnskapet 2018

Formål

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek er et forvaltningsorgan underlagt Kulturdepartementet. Bibliotekvirksomheten ble overtatt av staten i 1989 etter å ha vært drevet av blindeforbundene i 80 år. NLB fører regnskapet etter kontantprinsippet.

NLB skal gjennom sin virksomhet bidra til at personer som har vansker med å lese trykt tekst på grunn av en funksjonsnedsettelse kan delta i samfunnet på linje med andre.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra Kulturdepartementet i instruks om økonomistyring. Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av NLBs disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter og inntekter.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2019 har NLB samlet disponert bevilgninger på utgiftssiden på kr 58.523.000. For 2019 har NLB bokført inntekter for tjenester til andre statlige institusjoner og salg av lydbøker til andre lydbokforlag på kr 1.566.203, men hadde et inntektskrav på kr 345.000. Fra 2018 fikk vi med et mindreforbruk på 1.275.000. Vi hadde en merutgift i regnskapet på kr 867.581 som da gir oss et mindreforbruk totalt i 2019 på kr 353.622. Dette utgjør 0,6% av bevilgningen og er godt innenfor grensen for 5% for overførbart beløp. NLB søker om å få overført dette beløpet til 2020.

Artskontorrapporteringen viser at rapporterte utgifter til drift og investeringer ble kr 59.390.581. Av dette er utbetalinger til lønn og sosiale utgifter kr 32.747.836. I dette beløpet inngår honorarutbetalinger til innlesere som er oppdragstakere utenfor næring på kr 3.881.630 pluss arbeidsgiveravgift og utbetalinger til medlemmer i OUP og NLBs fagråd på kr 134.653. Innbetaling av pensjonspremie til SPK utgjør kr 2.652.991. I 2019 mottok NLB 672.983 i sykepengerefusjoner. Etter justeringer får vi at utbetalingene til lønn og sosiale utgifter utgjør 48 prosent av de totale utbetalingene.

På grunn av virksomhetens karakter med mye produksjonsvirksomhet benyttes kontoserien 43xx mer aktivt enn av mange andre. Det gjør at vi får et relativt stort beløp på kontoen Øvrige driftsutgifter. Her finner vi så forskjellige poster som fakturerte beløp fra innlesere som er oppdragstakere i næring med kr 1.784.174, CD-kjøp kr 140.754, kjøp av trykkeritjenester til vårt utlån av punktskrift med kr 700.240, kjøp av kommersielle og utenlandske lydbøker med kr 887.394 og utgifter til filfremstilling som grunnlag for å produsere bøker, aviser og tidsskrifter med talesyntese med kr 1.419.316, innkjøp av taktile/interfolierte bøker kr 253.692, produksjonsrekvisita med kr 885.200, til sammen kr 6.070.770, jf. note 3.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for NLB. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d., men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2020.

Oslo 15.3.2020

Øyvind Engh
Direktør

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen.

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2019

Virksomhet: CE - Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek

Rapport kjørt: 13.01.2020

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2019

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2019	Merutgift (-) og mindretgift
0325	Allmenne kulturformål	21		A	250.000	218.819	31.181
0326	Driftsutgifter	01		A,B	58.523.000	59.390.581	-867.581
1633	Nettoordning for mva i staten	01		B	0	2.986.668	
<i>Sum utgiftsført</i>					58.773.000	62.596.068	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling*	Regnskap 2019	Merinntekt og mindreinntekt(-)	
3326	Diverse salg	01		B	345.000	1.566.203	1.221.203
5309	Tilfeldige inntekter (statskassa)	29			0	49.500	
5700	Arbeidsgiveravgift SLP	72			0	4.005.519	
<i>Sum inntektsført</i>					345.000	5.621.222	

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet Kapitalkontoer

						56.974.846	
60053901	Norges Bank KK /innbetalinger					2.339.911	
60053902	Norges Bank KK/utbetalinger					-59.425.947	
703824	Endring i mellomværende med statskassen					111.190	
<i>Sum rapportert</i>						0	

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

		31.12.2019	31.12.2018	Endring
703824	Mellomværende med statskassen	-1.347.836	-1.459.026	111.190

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter (gjelder både for utgiftskapitler og inntektskapitler). Se note B *Forklaring til brukte fullmakter og*

beregning av mulig overførbart beløp til neste år for nærmere forklaring.

Note A: Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
0326	1.275.000	57.248.000	58.523.000
3326		345.000	345.000
0325		250.000	250.000

Post 032601 består av:

20.12.2018 brev: Kap. 326, post 01: kr 56 717 000. Av dette er 880.000 øremerket OUP

15.03.19 brev: Overføring av ubrukt bevilgning for 2018 kr 1 275 000

10.10.19 brev: Kompensasjon for lønnsmerutgifter i lønnsoppgjøret 2019 kr 531 000

Post 332601 består av

20.12.18 brev: Kap. 3326, post 01: kr 345 000

Post 032521 består av :

20.06.19 Brev Post 21 Forskning, utredning og spesielle driftsutgifter: kr 250 000

Note B: Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-) / mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter(-)	Merutgift(-) / mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
032601		-867.581		-867.581	1.221.203			353.622	[5% av årets tildeling i note A]	2.926.150
xxxx21				0				0	[5% av årets tildeling i note A]	

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaringer :NLB har en mindreutgift på kr 353.622 som søkes overført til neste år på post 01 iht beregninger i note B.

I 2019 hadde vi med oss et mindreforbruk på 1.275.155 fra 2018. Dette mindreforbruket har blitt brukt til planlagt oppussing og oppgradering av lokalene.

Forklaring til bruken av fullmakter

- Mottatte belastningsfullmakter

NLB har benyttet seg av belastningsfullmakt fra Finansdepartementet på kap 1633, post 01, jf. FIN R-116 som gjelder nettordningen for mva.

- Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger med tilsvarende merinntekter.

NLB har fullmakt til å overskride tildelt bevilgning under kap 336 post 01 med tilsvarende merinntekter under kap 3326 post 01. For 2019 var det en merinnekt på kr 1.221.203, som inngår i beregningen av overførbart beløp til neste år

Oppstilling av artskontorapporteringen 31.12.2019

	Note	2019	2018
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	1.566.203	144.732
Andre innbetalinger	1	0	0
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		1.566.203	144.732
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	32.747.836	32.702.740
Andre utbetalinger til drift	3	24.816.047	23.511.469
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		57.563.882	56.214.208
Netto rapporterte driftsutgifter		55.997.679	56.069.476
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	2.045.518	442.368
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		2.045.518	442.368
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		2.045.518	442.368
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	0	380
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	380
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	0	0
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		0	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		49.500	54.054
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		4.005.519	3.972.248
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		2.986.668	1.954.410
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-1.068.351	-2.071.892

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet	56.974.846	54.439.573
---	-------------------	-------------------

Oversikt over mellomværende med statskassen **

Eiendeler og gjeld	2019	2018
Fordringer	66.125	54.492
Kontanter	0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank	0	0
Skyldig skattetrekk og andre trekk	-1.174.140	-1.218.206
Skyldige offentlige avgifter	-239.821	-300.249
Annen gjeld	0	4.938
Sum mellomværende med statskassen	8	-1.459.026

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov.

Kontrollsum:

56.974.846

56.974.846

0

Note 1 – Innbetalinger

	31.12.2019	31.12.2018
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Diverse tilfeldige inntekter (diverse inntekter post 01 - 29)	1.566.203	144.732
Sum salgs- og leieinnbetalinger	1.566.203	144.732
<i>Andre innbetalinger</i>		
Sum andre innbetalinger	0	0
Sum innbetalinger fra drift	1.566.203	144.732

Forklaringer til inntekter:

Inntektene stammer fra salg av lydbokmastere til kommersielle produsenter av lydbøker og avtalt bidrag fra Statped for at NLB forestår all utsendelse av lydbøker til elever i grunnskole, ungdomsskole og videregående.

Note 2 – Utbetaling til lønn

	31.12.2019	31.12.2018
Lønn	22.117.849	21.952.313
Arbeidsgiveravgift	4.005.519	3.972.248
Pensjonsutgifter*	2.652.991	2.494.133
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-672.983	-416.440
Andre ytelser	4.644.460	4.700.486
Sum utbetalinger til lønn	32.747.836	32.702.740
Antall utførte årsverk:	38	38

* Nærmere om pensjonskostnader

Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret. Premiesats for 2020 er 12,0 prosent. Premiesatsen for 2019 var 12,0 prosent.

Forklaringer:

I beløpet "andre ytelser" inngår honorarutbetalinger til innlesere som er oppdragstakere på kr 3.881.630 og utbetalinger til medlemmer i OUP og NLBs fagråd på kr 134.653.

kr 628.177 er sosiale kostnader knyttet til felles drift av kantine, gruppelevsforssikring, yrkesskadepremie, velferdstiltak og andre personalkostnader.

I posten 01 var det satt av 880.000 til Offentlig utvalg for punktskrift (OUP). Dette er brukt i sin helhet og inngår i regnskapet til NLB. Over halvparten er lønnsrelatert.

Note 3 – Andre utbetalinger til drift

	31.12.2019	31.12.2018
Husleie	5.421.667	5.280.114
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	14.473	1.169.268
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	1.250.463	1.227.387
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	122.433	81.665
Mindre utstyersanskaffelser	341.973	262.915
Leie av maskiner, inventar og lignende	1.844.724	1.105.787
Kjøp av konsulenttenester	2.904.540	1.811.537
Kjøp av fremmede tenester	3.874.951	3.633.374
Reiser og diett	877.017	945.998
Øvrige driftsutgifter	8.163.806	7.993.423
Sum andre utbetalinger til drift	24.816.047	23.511.469

*Fra og med 2019 presenteres konsulenttenester og andre fremmede tenester separat. I sammenligningstallene for 2018 er kjøp av fremmede tenester presentert samlet på notelinjen kjøp av fremmede tenester.

Forklaringer:

I "kjøp av fremmede tjenester " er 2.350.767 som vederlag til forfattere for lydbokproduksjon. Til driftsstøtte for IT drift, Regnskap og lønnstjenester fra DFØ, Produksjon av samiske bøker, driftsstøtte til NB for programvare: kr 1.524.184

I " kjøp av konsulenttenester": Rekrutteringshjelp, ulike informasjonstiltak, juridisk bistand, undersøkelser, anskaffelsesbistand, universell utforming, nyhetsovervåkning m.m kr 2.904.540.

Øvrige driftsutgifter består blant annet kontordrift, kurs, telefon og datakommunikasjon, markedsføring, kontingenter og kostnader knyttet til produksjon av lydbøker og punktskrift.

Note 4 – Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2019	31.12.2018
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0

	31.12.2019	31.12.2018
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	0	0
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0

Note 5 – Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2019	31.12.2018
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	591.519	335.369
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	1.453.999	106.999
Sum utbetaling til investeringer	2.045.518	442.368

	31.12.2019	31.12.2018
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

Forklaring

Note 5:

Utbetaling til investeringer omfatter ca. 1/2 million knyttet til IT- lisenser og resten til oppgradering av leide lokaler

Note 6 – Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2019	31.12.2018
Avgift 1...		
Avgift 2...		
Avgift 3...		
Tilfeldige og andre inntekter (kto. 5309 29 i statens kontoplan)		380
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	380

Note 7 – Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2019	31.12.2018
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	0	0

Note 8 – Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2019	31.12.2019	Forskjell
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	23.522	0	23.522
Andre fordringer	66.125	66.125	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
<i>Sum</i>	89.647	66.125	23.522
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-484.520	0	-484.520
Skyldig skattetrekk	-1.174.140	-1.174.140	0
Skyldige offentlige avgifter	-250.439	-239.821	-10.618
Annen kortsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	-1.909.099	-1.413.961	-495.138
Sum	-1.819.452	-1.347.836	-471.616

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
Aksjer							
Selskap 1							
Selskap 2							
Selskap 3							
Balanseført verdi 31.12.2019							0
* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.							

Forklaringer:

Andre fordringer på kr 66.125 er i helhet knyttet til lønnslån til medarbeidere
Kundefordring kr 25.522 er utestående på salg av masterfil til lydbok.

Riksrevisjonen

Vår saksbehandler
Alice Marie Mukamuhirwa 22241254
Vår dato 27.04.2020 Vår referanse 2019/00745-10
Deres dato Deres referanse

NORSK LYD OG BLINDESKRIFTBIBLIOTEK
Postboks 2764 Solli
0204 OSLO

Revisjon av årsregnskapet for Norsk lyd og blindeskriftbibliotek 2019

Vedlagt følger revisjonsberetningen for Norsk lyd og blindeskriftbiblioteks årsregnskap for 2019.

Riksrevisjonen har revidert virksomhetens regnskap i samsvar med lov og instruks om Riksrevisjonen og internasjonale standarder for offentlig revisjon.

Offentliggjøring av revisjonsberetning

Revisjonsberetningen er Riksrevisjonens konklusjon på gjennomført finansiell revisjon. Denne revisjonsberetningen omfattes ikke av bestemmelsen om utsatt offentlighet i lov om Riksrevisjonen § 18 2. ledd.

Revisjonsberetningen skal i samsvar med Bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 2.3.3 publiseres på virksomhetens nettsider sammen med årsrapporten.

Etter fullmakt

Åse Kristin Berglihn Hemsén
ekspedisjonssjef

Harald Haugen
avdelingsdirektør

Brevet er ekspedert digitalt og har derfor ingen håndskreven signatur.

Kopi til: KULTURDEPARTEMENTET

NORSK LYD OG BLINDESKRIFTBIBLIOTEK
Org. nr.: 970145567

Riksrevisjonens beretning

Til Norsk lyd og blindeskriftbibliotek

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert Norsk lyd og blindeskriftbibliotekets årsregnskap for 2019. Årsregnskapet består av ledelseskomentarer og oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering, inklusiv noter til årsregnskapet for regnskapsåret avsluttet per 31. desember 2019.

Bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 56 974 846 kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet.

Etter Riksrevisjonens mening gir Norsk lyd og blindeskriftbibliotekets årsregnskap et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter for 2019 og kapitalposter pr 31. desember 2019, i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon (ISSAI 2000–2899). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet under «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet». Vi er uavhengige av virksomheten slik det kreves i lov og instruks om Riksrevisjonen og de etiske kravene i ISSAI 130 fra International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt de øvrige etiske forpliktelsene våre i samsvar med disse kravene og INTOSAI's etikkregler. Etter vår oppfatning er revisjonsbevisene vi har innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for årsrapporten, som består av årsregnskapet (del VI) og øvrig informasjon (del I–V). Riksrevisjonens uttalelse omfatter revisjon av årsregnskapet og virksomhetens etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring, ikke øvrig informasjon i årsrapporten (del I–V). Vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen i årsrapporten. Formålet er å vurdere om det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapet og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen. Vi vurderer også om den øvrige informasjonen ser ut til å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere dette i revisjonsberetningen.

Det er ingenting å rapportere i så måte.

Ledelsens og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide et årsregnskap som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten. Ledelsen er også ansvarlig for å etablere den interne kontrollen som den mener er nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Det overordnede departementet har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig internkontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er et høyt sikkerhetsnivå, men det er ingen garanti for at en revisjon som er utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir ansett som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukere treffer på grunnlag av årsregnskapet.

Vi utøver profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen, i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon.

Vi identifiserer og anslår risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten den skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Videre utformer og gjennomfører vi revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer og innhenter tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon ikke blir avdekket, er høyere for feilinformasjon som skyldes misligheter, enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil. Grunnen til det er at misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, feilpresentasjoner eller overstyring av intern kontroll.

Vi gjør også følgende:

- opparbeider oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige ut fra omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om hvor effektiv virksomhetens interne kontroll er
- evaluerer om regnskapsprinsippene som er brukt, er hensiktsmessige, og om tilhørende opplysninger som er utarbeidet av ledelsen, er rimelige
- evaluerer den totale presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene
- evaluerer om årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten

Vi kommuniserer med ledelsen blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og når revisjonsarbeidet skal utføres. Vi vil også ta opp forhold av betydning som er avdekket i løpet av revisjonen, for eksempel svakheter av betydning i den interne kontrollen, og informerer det overordnede departementet om dette.

Når det gjelder forholdene som vi tar opp med ledelsen, og informerer det overordnede departementet om, tar vi standpunkt til hvilke som er av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet, og avgjør om disse skal regnes som sentrale forhold ved revisjonen. De beskrives i så fall i et eget avsnitt i revisjonsberetningen, med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring. Forholdene omtales ikke i beretningen hvis Riksrevisjonen beslutter at det er rimelig å forvente at de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring vil være større enn offentlighetens interesse av at saken blir omtalt. Dette vil bare være aktuelt i ytterst sjeldne tilfeller.

Dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapet får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon knyttet til administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten. Uttalelsen gis med moderat sikkerhet og bygger på ISSAI 4000-serien for etterlevelserevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Basert på revisjonen av årsregnskapet er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten.

Oslo; 27.04.2020

Etter fullmakt

Åse Kristin Berglihn Hemsén
ekspedisjonssjef

Harald Haugen
avdelingsdirektør

Brevet er ekspedert digitalt og har derfor ingen håndskreven signatur